

SELETUSKIRI
maaeluministri määruse „Toiduainetööstuse investeeringutoetus energia varustuskindluse tagamiseks“ eelnõu juurde

1. Sissejuhatus

Maaeluministri määruse „Toiduainetööstuse investeeringutoetus energia varustuskindluse tagamiseks“ eelnõu (edaspidi *eelnõu*) kehtestatakse Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse (edaspidi *ELÜPS*) § 67 lõike 2 ja § 82 lõike 3 alusel ning kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1305/2013¹ artikli 17 lõike 1 punktiga b.

Eelnõuga kehtestatakse „Eesti maaelu arengukava 2014–2020“ (edaspidi *arengukava*) meetme 4 „Investeeringud materiaalsesse varasse“ tegevuse liigi 4.2 „Investeeringud põllumajandustoodete töötlemiseks ja turustamiseks“ raames energia varustuskindluse tagamiseks antava toiduainetööstuse investeeringutoetuse (edaspidi *toetus*) andmise ja kasutamise tingimused ning kord. Täpsemalt on toetus maaelu arengu toetus, mida antakse Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (edaspidi *EAFRD*) ning „Eesti maaelu arengukava alusel, mis kinnitati Euroopa Komisjoni 13. veebruari 2015. a rakendusotsusega.

Venemaa Föderatsiooni (edaspidi *Venemaa*) sõjaline agressioon Ukraina vastu ning Euroopa Liidu (edaspidi *EL*) ja tema rahvusvaheliste partnerite kehtestatud sanktsioonid ning Venemaa vastumeetmed neile on tekitanud märkimisväärset majanduslikku ebakindlust, häirinud kaubavoogusid ja toidu tarneahela toimimist ning toonud kaasa erakordselt suure ja ootamatu hinnatõusu, eriti maagaasi ja elektri puhul, aga ka paljude muude sisendite puhul nagu näiteks põllumajandus- ja toiduainesektoris tooraine ja esmatarbekaupadel. Need mõjud kokku on põhjustanud tõsiseid häireid kogu EL-i majanduses.

Geopoliitilisel kriisil, mille on põhjustanud Venemaa kallaletung Ukrainale, on tugev mõju põllumajandusele, toiduainetööstusele ning kalandus- ja vesiviljelussektorile.

23. märtsil 2022. aastal võttis Euroopa Komisjon vastu teatise, mis puudutab riigiabimeetmete ajutist kriisiraamistikku majanduse toetamiseks pärast Venemaa kallaletungi Ukrainale² (edaspidi *riigiabi ajutine raamistik*). Riigiabi ajutise raamistiku alusel võib anda kolme liiki riigiabi:

- 1) piiratud abisummad³ – liikmesriigid võivad kehtestada kavad, millega antakse abi kriisist puudutatud põllumajandustoodete esmatootmisega tegeleva ettevõtja kohta kuni 62 000 eurot, kalandus- ja vesiviljelussektoris tegutseva ettevõtja kohta kuni 75 000 eurot ning mitmes sektoris tegutseva ettevõtja kohta kuni 500 000 eurot;
- 2) likviidsustoetus riigigarantiide ja subsideeritud laenudena;
- 3) abi kõrgete energiahindade kompenseerimiseks.

¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 1305/2013 Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (EAFRD) antavate maaelu arengu toetuste kohta ja millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ) nr 1698/2005 (ELT L 347, 20.12.2013, lk 487–548).

² Euroopa Komisjoni 24. märtsi 2022. aasta teatis „Riigiabimeetmete ajutine kriisiraamistik majanduse toetamiseks pärast Venemaa kallaletungi Ukrainale“ (ELT C 131 I, 24.03.2022, lk 1–17).

³ Uued piirmäärad sätestati Euroopa Komisjoni 20. juuli 2022. aasta teatise muudatusega: „Riigiabimeetmete ajutine kriisiraamistik majanduse toetamiseks pärast Venemaa kallaletungi Ukrainale – muutmine“ (ELT C 280, 21.07.2022, lk 1–13).

Väga kõrged energiahinnad kahjustavad majandust ja EL-i kodanike, eelkõige ebasoodsamas olukorras olevate inimeste ostujõudu. Euroopa Keskpanga hinnangul, mis esitati enne Venemaa agressiooni algust, vähendavad energia hinnašokid 2022. aastal SKP kasvu ligikaudu 0,5 protsendipunkti võrra. Püsivalt kõrged energiahinnad viivad tõenäoliselt vaesuse suurenemiseni ja mõjutavad ettevõtjate konkurentsivõimet. Eelkõige on kasvanud energiamahukate tööstusharude tootmiskulud. Teatavatel juhtudel muudab kulude suurenemine küsitavaks nende ettevõtjate tegevuse jätkumise, kes muul juhul tegutseksid kasumiga, ning see avaldab tõenäoliselt mõju ka tööhõivele.

Venemaa sõjaline agressioon Ukrainas ning EL-i ja selle rahvusvaheliste partnerite kehtestatud sanktsioonid ning Venemaa vastumeetmed on avaldanud majanduslikku mõju imporditavale energiale (maagaas, elekter) ning sellest sõltuvatele sektoritele. Eestis maagaasi ei toodeta ning seda imporditakse Venemaalt ja Leedust. Elektri hinnad on käesoleval hetkel kõrgele tasemele tõusnud. Alates 2021. aasta juulist on elektri hind tõusnud 3,6 korda, samal ajal on maagaasi hind tõusnud 4,3 korda. 2022. aasta II kvartali maagaasituru ülevaate põhjal on Venemaa maagaasitarned vähenenud. Venemaa on katkestanud tarned Poolasse ja Bulgaariasse ning kärbitud on tarneid ka Soome, Taani, Hollandisse ja veel mõnele konkreetsele ostjale. Järgmise hinnatõusu tõi kaasa Gazpromi teade tehniliste probleemide kohta Nord Stream 1 kompressorjaamades. See vähendas veelgi maagaasiimporti Venemaalt Euroopasse, mistõttu on Venemaa maagaasi import Euroopasse praegu vaid umbes kolmandik maksimumvõimsusest.

Eurostati andmetel impordib Eesti energiat 138 miljonit gigadžauli (edaspidi *GJ*) (sealhulgas elekter 26,5 miljonit GJ, maagaas 15,5 miljonit GJ ning nafta ja naftasaadused 92 miljonit GJ), millest lõpptarbimises kasutatakse elektrit 25,8 miljonit GJ, maagaasi 10,3 miljonit GJ ning naftat ja naftasaadusi 38 miljonit GJ.

Tööstussektori lõpptarbimine on ca 4000 teradžauli (edaspidi *TJ*) maagaasi ja 7600 TJ elektrit, mis moodustab 62–68% kogu tööstussektori energia lõpptarbimisest. Toidu-, joogi- ja tubakasektoris on maagaasi lõpptarbimine 100–1200 TJ ja elektrienergia 1000–1100 TJ, mis moodustab 77–80% kogu energia lõpptarbimisest. Seega on toidu- ja joogisektoris sõltuvus gaasi ja elektri tootmisest suur.

Majanduskasvu häiriva faktorina ning elanikkonna rahulolematuse (hinnatõus, kaupade ja teenuste kättesaadavus jms) põhjusena tuuakse sageli välja kõrged energiahinnad, ebastabiilne energiaturg ning energiakatkestused, mis on tingitud energiasüsteemide rikestest või ebasoodsatest ilmastikutingimustest. Seega on energia varustuskindlus ühiskonna toimimise ja konkurentsivõime tagamise alustala, mistõttu on oluline toetada toidu- ja joogisektorit, et vähendada nende sõltuvust fossiilsetest kütustest, sealhulgas Venemaa omadest, ning tagada riigis toidujulgeolek.

Arengukava kohaselt on toetuse üldeesmärk tagada toidu tarneahela varustuskindlus ja toiduainetööstuse toimepidevus ning spetsiifiline eesmärk tagada senisest suuremal määral toiduainetööstuse energijulgeolek ja vähendada sõltuvust fossiilsetest kütustest, sealhulgas Venemaa fossiilsetest kütustest.

Määruse eelnõu ja seletuskirja koostas Maaeluministeeriumi põllumajanduspoliitika osakonna valdkonnajuht Janeli Tikk (625 6299, janeli.tikk@agri.ee). Juriidilise ekspertiisi määruse eelnõule tegi Maaeluministeeriumi õigusosakonna nõunik Jaana Lepik (625 6202,

jaana.lepik@agri.ee). Keeleliselt toimetab eelnõu Maaeluministeeriumi õigusosakonna peaspetsialist Laura Ojava (625 6523, laura.ojava@agri.ee).

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Määruse eelnõu koosneb viiest peatükist ja 21 paragrahvist.

Eelnõu §-s 1 kehtestatakse määruse reguleerimisala.

Eelnõu eesmärk on kehtestada arengukava meetme 4 „Investeeringud materiaalsesse varasse“ tegevuse liigi 4.2 „Investeeringud põllumajandustoodete töötlemiseks ja turustamiseks“ raames energia varustuskindluse tagamiseks antava toiduainetööstuse investeeringutoetuse andmise ja kasutamise tingimused ning kord.

Eelnõu §-s 2 on sätestatud, et toetus on riigiabi või vähese tähtsusega abi ning õiguslikud alused.

Eelnõu § 2 lõike 1 kohaselt on toetus riigiabi, mida antakse riigiabi ajutise raamistiku osa 2.1 tähenduses. Riigiabi ajutise raamistiku eesmärk on võimaldada liikmesriigil leevendada nende ettevõtjate likviidsuspuudujääki, keda otse või kaudselt mõjutavad tõsised majandushäired, mis tulenevad Venemaa sõjalisest agressioonist Ukraina vastu, EL-i või selle rahvusvaheliste partnerite kehtestatud piiravatest meetmetest (sanktsioonidest) ning majanduslikest vastumeetmetest, mida on võtnud Venemaa. Riigiabi ajutise raamistiku osa 2.1 punkt 40 sätestab, et lisaks olemasolevatele võimalustele, mis põhinevad EL-i toimimise lepingu artikli 107 lõike 3 punktil c, võivad praeguses kriisis olla asjakohaseks, vajalikuks ja sihipäraseks lahenduseks ajutised piiratud abisummad ettevõtjatele, keda on mõjutanud Venemaa agressioon Ukraina vastu või kehtestatud sanktsioonid või neile reageerimiseks võetud vastumeetmed. Riigiabi ajutise raamistiku punkti 41 kohaselt loeb komisjon sellise riigiabi EL-i toimimise lepingu artikli 107 lõike 3 punkti b alusel siseturuga kokkusobivaks, kui on täidetud kõik järgmised tingimused:

- a) abi kogusumma ei ületa ühelgi ajahetkel 500 000 eurot ettevõtja kohta. Abi võib anda otsetoetuste, maksu- ja maksesoodustuste vormis või muus vormis, nagu tagasimakstavad ettemaksud, garantiid, laenud ja omakapital, tingimusel et selliste meetmete kogunimiväärtus jääb allapoole ülemmäära 500 000 eurot ettevõtja kohta; kõik kasutatud arvud peavad väljendama brutosummasid, see tähendab, et neist ei ole maha arvatud makse ega muid tasusid;
- b) abi antakse eelarveprognoosiga abikava raames;
- c) abi antakse hiljemalt 31. detsembril 2022;
- d) abi antakse kriisist mõjutatud ettevõtjatele;
- e) põllumajandustoodete töötlemise ja turustamisega tegelevatele ettevõtjatele antakse abi tingimusel, et seda ei anta osaliselt või täielikult edasi esmatootjatele, ning seda ei määrata kindlaks asjaomaste ettevõtjate poolt turule viidud või esmatootjatelt ostetud toodete hinna või koguse alusel, välja arvatud siis, kui viimasel juhul ei viidud tooteid turule või ei kasutanud asjaomased ettevõtjad neid toiduks, vaid näiteks destilleerimiseks, metaankääritamiseks või kompostimiseks.

Riigiabi ajutise raamistiku osa 2.1 punkt 42 sätestab, et erandina punkti 41 alapunktist a kohaldatakse põllumajandussaaduste, kalandus- ja vesiviljelussektori esmatootjatele antava abi suhtes lisaks punkti 41 alapunktides b–d sätestatud tingimustele järgmisi eritingimusi:

a) abi kogusumma ei ületa ühelgi ajahetkel 62 000 eurot põllumajandustoodete esmatootmisega tegeleva ettevõtja kohta ja 75 000 eurot kalandus- ja vesiviljelussektori ettevõtja kohta; abi võib anda otsetoetuste, maksu- ja maksesoodustuste vormis või muus vormis, nagu tagasimakstavad ettemaksud, garantiid, laenud ja omakapital, tingimusel et selliste meetmete kogunimiväärtus jääb allapoole ülemmäära 62 000 või 75 000 eurot ettevõtja kohta; kõik kasutatud arvud peavad väljendama brutosummasid, see tähendab, et neist ei ole maha arvatud makse ega muid tasusid;

b) põllumajandussaaduste esmatootmise valdkonnas tegutsevatele ettevõtjatele antava abi summat ei määrata kindlaks turule viidud kaupade hinna või koguse alusel.

Nimetatud raamistiku punkti 43 kohaselt, kui ettevõtja tegutseb mitmes sektoris, mille suhtes kohaldatakse punkti 41 alapunkti a ja punkti 42 alapunkti a kohaselt erinevaid maksimumsummasid, tagab asjaomane liikmesriik sobivate vahenditega, näiteks eraldi raamatupidamisarvestuse abil, et iga sellise tegevusala puhul peetakse kinni asjakohasest ülemmäärast ning et ühe ettevõtja kohta ei ületata maksimaalset 500 000 miljoni euro suurust kogusummat. Kui ettevõtja tegutseb üksnes punkti 42 alapunktiga a hõlmatud sektorites, ei tohiks ületada ühe ettevõtja kohta 75 000 euro suurust kogusummat.

Toetuse maksmiseks riigiabi ajutise raamistiku alusel peab riik saama toetusele Euroopa Komisjonilt heakskiidu. Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 108 lõike 3 kohaselt ei saa toetust anda enne komisjonilt heakskiitva otsuse saamist. Riigiabi ajutise raamistiku alusel toetuse andmise taotlus esitatakse komisjonile 1. augustil 2022. aastal.

Eelnõu § 2 lõige 2 näeb ette alternatiivse õigusliku aluse toetuse maksmiseks olukorras, kus riigiabi ajutises raamistikus sätestatud riigiabi määr toetuse taotleja kohta on täitunud, mis tähendab, et riigiabi ajutine raamistik ei ole kohaldatav. Riigiabi ajutine raamistik sätestab ettevõtja kohta antava toetuse maksimaalseks määraks 500 000 eurot. Seejuures tuleb arvesse võtta erinevate abi andjate poolt riigiabi ajutise raamistiku alusel antud abi. Kui ettevõtjal on riigiabi ajutise raamistiku punkti 41 alapunktis a ettenähtud piirmäär 500 000 eurot täitunud ja seetõttu talle selle raamistiku alusel abi andmist kohaldada ei saa, on ettevõtjale siiski võimalik abi anda komisjoni määruse (EL) nr 1407/2013⁴ artikli 3 alusel kuni 200 000 eurot.

Eelnõu §-s 3 sätestatakse, kes saab toetust taotleda.

Toetust võib taotleda isik, kes vastab järgmistele nõuetele:

- 1) ta on äriseadustiku tähenduses ettevõtja;
- 2) ta tegutseb punktis 4 nimetatud põhitegevusalal, mida Venemaa sissetungi tõttu Ukrainasse on suurenenud sisendiinnad negatiivselt enim mõjutanud;
- 3) ta on mikro-, väikese või keskmise suurusega ettevõtja (edaspidi koos *VKE*) või suurettevõtja;
- 4) tema põhitegevusala on EMTAK-i⁵ kohaselt toiduainete tootmine (EMTAK-i jao C alajagu 10), välja arvatud kala, vähilaadsete ja limuste töötlemine ja säilitamine (EMTAK-i jao C alajagu 102), või joogitootmine (EMTAK-i jao C alajagu 11);
- 5) ta loetakse tegutsevaks punktis 4 nimetatud põhitegevusalal, kui see oli äriregistri andmetel tema põhitegevusala taotluse esitamisele vahetult eelnenud majandusaastal.

⁴ Komisjoni määrus (EL) nr 1407/2013, milles käsitletakse Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklite 107 ja 108 kohaldamist vähese tähtsusega abi suhtes (ELT L 352, 24.12.2013, lk 1–8).

⁵ Justiitsministri 28. detsembri 2005. a määrus nr 59 „Kohtule dokumentide esitamise kord“ lisa 16 „Eesti majanduse tegevusalade klassifikaator (EMTAK)“.

Äriseadustiku § 1 kohaselt loetakse ettevõtjaks füüsiline isik, kes pakub oma nimel tasu eest kaupu või teenuseid ning kellele kaupade müük või teenuste osutamine on püsiv tegevus, ning äriseadustiku §-s 2 sätestatud äriühing, milleks on täisühing, usaldusühing, osühing, aktsiaselts ja tulundusühistu.

Venemaa sissetung Ukrainasse on suurendanud sisendihindu, millest negatiivselt enim mõjutatuks loetakse selle määruse tähenduses kõiki neid ettevõtjaid, kelle põhitegevusalaks on toiduainete tootmine või joogitootmine. Esmatähtis on toetada just toiduainetööstuses energia varustuskindluse tagamiseks tehtavaid investeeringuid, et suudetaks tagada elanikele toidu kättesaadavuse, mistõttu on oluline riigi püsiv energiajulgeolek kiiresti muutuvast majanduslikus ja poliitilises keskkonnas, sest energiajulgeolek on üks olulisemaid tegureid riigi majanduskasvu ja rahvastiku heaolu tagamisel. Täpsemalt on selgitatud eelnõu sissejuhatavas osas Venemaa sissetungi mõjusid Ukrainasse ning sellest tulenevat vajadust toetada just toiduainetööstuses energia varustuskindluse tagamiseks tehtavaid investeeringuid.

Kui taotleja on VKE, siis peab ta vastama komisjoni soovitusel (EL) nr 361/2003/EÜ⁶ lisa artiklis 2 nimetatud tingimustele. VKE-de kategooriasse kuuluvad need ettevõtjad, kellel on alla 250 töötajat ja kelle aastakäive ei ületa 50 miljonit eurot või aastabilansi kogumaht ei ületa 43 miljonit eurot. VKE-de kategoorias loetakse väikesteks need ettevõtjad, kes annavad tööd alla 50 inimesele ja kelle aastakäive või aastabilansi kogumaht ei ületa 10 miljonit eurot. Mikroettevõtjateks loetakse need ettevõtjad, kes annavad tööd alla 10 inimesele ja kelle aastakäive või aastabilansi kogumaht ei ületa 2 miljonit eurot. Suurettevõtjad on ettevõtjad, kes ei vasta nimetatud komisjoni soovitusel sätestatud kriteeriumidele ning antud määruse tähenduses loetakse suurettevõtjaks ettevõtja, kellel oli taotluse esitamise aastale vahetult eelnenud majandusaastal vähem kui 750 töötajat (koos partner- ja sidusettevõtjatega) ja kelle müügitulu nimetatud majandusaastal oli väiksem kui 200 miljonit eurot. Ettevõtja suuruse määramisel on üldjuhul aluseks äriregistrist kättesaadavad majandusaasta aruanded.

Ettevõtja loetakse tegutsevaks toiduainete tootmise või joogitootmise tegevusalal, kui see on taotluse esitamise ajal tema põhitegevusala ja äriregistri andmetel oli see tema põhitegevusala ka taotluse esitamisele vahetult eelnenud majandusaastal.

Seega saab toetust taotleda äriseadustiku tähenduses üksnes selline ettevõtja, kelle põhitegevusalale on Venemaa sissetungi tõttu Ukrainasse suurenenud sisendihinnad avaldanud enim negatiivset mõju, kelle põhitegevusalaks on toiduainete tootmine või joogitootmine, kui see oli äriregistri andmetel tema põhitegevusala taotluse esitamisele vahetult eelnenud majandusaastal, ning kes on VKE või suurettevõtja.

Toetust saab taotleda ka ELÜPS-i alusel ja korras tunnustatud tootjaorganisatsioon või tunnustatud tootjarühm, kes vastab järgmistele nõuetele:

- 1) ta on ettevõtja äriseadustiku tähenduses;
- 2) ta on VKE või suurettevõtja ja
- 3) ta tegutseb põllumajanduse valdkonnas.

Tunnustatud tootjaorganisatsiooni ja tunnustatud tootjarühma puhul vaadatakse, et nad tegutseksid põllumajanduse valdkonnas, sest nende põhitegevusala on äriregistri andmetel enamasti põllumajandusega seonduv (näiteks EMTAK A01 põllumajandus), kuid nad koondavad põllumajandustootjaid ning tegelevad ühiselt põllumajandustoodete töötlemisega,

⁶ Komisjoni soovitus (EL) nr 361/2003/EÜ, mis käsitleb mikroettevõtete ning väikese ja keskmise suurusega ettevõtete määramist (ELT L 124, 20.05.2003, lk 36–41).

mistõttu on ka tunnustatud tootjaorganisatsiooni ja tunnustatud tootjarühma puhul tegemist ettevõtjaga, kes tegeleb toiduainete tootmise või joogitootmisega.

Eelnõu §-s 4 on sätestatud nõuded taotlejale.

Eelnõu § 4 lõike 1 punkt 1 sätestab, et taotlejal ei tohi olla riikliku maksu võlga või riikliku maksuvõla tasumine on ajatatud. Maksuvõla tasumise ajatamise korral on maksuvõlg, mille tasumise tähtaeg on möödunud, tasutud ettenähtud summas. Sätte eesmärk on tagada, et toetust saavad vaid ettevõtjad, kes on oma kohustused riigi ees täitnud. Toetust antakse ettevõtjatele, kes on jätkusuutlikud. ELÜPSi § 79 lõike 4 kohaselt jäetakse taotlus rahuldamata, kui taotleja ei vasta toetuse saamiseks esitatud nõuetele. Seega on Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Ametil (edaspidi *PRIA*) õigus kontrollida kogu taotluse menetlemise ajal ja enne toetuse väljamaksmist taotleja ja toetuse saajal riikliku maksu võla olemasolu ning maksuvõla olemasolu korral selle ajatust ja maksete tähtaegset tasumist.

Eelnõu § 4 lõike 1 punkt 2 sätestab, et taotleja kohta ei tohi olla karistusregistrisse kantud karistusandmeid loomakaitseseaduse §-s 66¹, 66² või 66⁶, väetiseseaduse §-s 37, jäätmeseaduse §-s 120, 120¹, 126 või 126⁴, toiduseaduse §-s 53¹, 53², 53³, 53⁵ või 53⁶, söödaseaduse §-s 33, 34 või 35 ega karistuseseadustiku §-s 52², 55¹, 209, 210, 211, 212, 213, 294, 296, 298, 298¹, 300¹, 364, 365, 372 või 375 sätestatud süüteo toimepanemise eest.

Riigikohtu otsusele nr 3-3-1-85-14⁷ tuginedes, mis puudutab taotleja kohustust täita keskkonna-, toiduhügieeni- ja loomade heaolu nõudeid ning taotleja suhtes jõustunud süüdimõistvat süüteo otsust nende nõuete rikkumise eest, on määruses välja toodud konkreetset vääri- ja kuriteod, mille toimepanemise puhul on põhjust kahelda taotleja tahtes või võimekuses viia toetatav tegevus ellu õiguspäraselt. Seega kui taotleja kohta on karistusregistrisse kantud karistusandmeid määruse § 4 lõike 1 punktis 2 sätestatud süüteo toimepanemise eest, siis selline taotleja ei vasta nõuetele ja talle toetust ei anta.

Valdavas enamuses puudutavad välja valitud süüteod otseselt põllumajandustoodete töötlemisega tegelemist. Arvestades, et toetusega jagatakse riigieelarvelisi ja EL-i vahendeid, mida on piiratud ulatuses, on oluline, et nimetatud vahendeid saaksid kasutada üksnes õiguskualekad ettevõtjad, kes on täitnud põllumajandustoodete töötlemisega seotud õigusaktides sätestatud nõudeid ja on suutnud oma tegevust õiguspäraselt korraldada.

Lisaks on kõnealune nõue seotud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1306/2013⁸ artikli 58 lõikes 1 sätestatuga, mille kohaselt võtavad liikmesriigid ühise põllumajanduspoliitika raames vastu kõik õigus- ja haldusnormid ning kõik muud vajalikud meetmed, et tagada liidu finantshuvide tõhus kaitse ja eelkõige selleks, et:

- a) kontrollida fondide rahastatavate tegevuste seaduslikkust ja korrektsust;
- b) tagada tõhus kaitse pettuste vastu, eelkõige kõrgema riskiga aladel, mis toimib hoiatusena, võttes arvesse meetmete kulusid ja nendest saadavat kasu ning nende proportsionaalsust;
- c) ennetada, tuvastada ja kõrvaldada eeskirjade eiramisi ja pettust, kehtestada tõhusaid, hoiatavaid ja proportsionaalseid karistusi vastavalt liidu õigusele või selle puudumise korral vastavalt riigisisesele õigusele ning algatada vajaduse korral vastavaid kohtumenetlusi;

⁷ Riigikohtu halduskolleegiumi 11. märtsi 2015. a otsus nr 3-3-1-85-14.

⁸ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 1306/2013 ühise põllumajanduspoliitika rahastamise, haldamise ja seire kohta ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrused (EMÜ) nr 352/78, (EÜ) nr 165/94, (EÜ) nr 2799/98, (EÜ) nr 814/2000, (EÜ) nr 1290/2005 ja (EÜ) nr 485/2008 (ELT L 347 20.12.2013, lk 549–607).

e) nõuda tagasi alusetud maksed koos intressiga ning algatada vajaduse korral vastavaid kohtumenetlusi.

Seega, kui ühise põllumajanduspoliitika toetuste taotlemisel ei osale isikud, keda on karistatud eelnimetatud süütegude eest, suurendab see EL-i finantshuvide kaitset, sest raha väärkasutuse risk alaneb märkimisväärselt.

Eelnõu § 4 lõike 1 punktis 3 kehtestatakse piirang, et toetust ei saa taotleda sama kulu kohta ehk siis, kui selle kohta on saadud toetust või samal ajal taotletakse toetust riigieelarvelistest või muudest EL-i või välisvahenditest või muud tagastamatut riigiabi. Eelkõige on siinkohal mõeldud teisi arengukava alusel antavaid toetusi või struktuurifondide vahenditest saadud abi ja toetust. Piirangu eesmärk on vältida topeltrahastamist, mis tähendab, et ühe ja sama kulu kohta ei anta toetust rohkem kui üks kord. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1306/2013 artikli 30 kohaselt ei tohi EAFRD-st rahastatavaid kulusid katta liidu eelarvest ühegi teise rahastamisvahendiga.

Eelnõu § 4 lõike 1 punkti 4 kohaselt ei saa taotleja toetust, kui taotleja suhtes on algatatud likvideerimismenetlus või nimetatud pankrotiseaduse kohaselt ajutine pankrotihaldur või on välja kuulutatud pankrot.

Pankrotiseaduse § 1 lõigete 2 ja 3 kohaselt on võlgnik maksejõuetu, kui ta ei suuda rahuldada võlausaldaja sissenõutavaks muutunud nõuet ja see suutmatuse ei ole võlgniku majanduslikust olukorrast tulenevalt ajutine ning juriidilisest isikust võlgnik on maksejõuetu ka siis, kui võlgniku vara ei kata tema kohustusi ja selline seisund ei ole võlgniku majanduslikust olukorrast tulenevalt ajutine. Kohustustena arvestatakse ka nõudeid, mis ei ole muutunud sissenõutavaks. PRIA kontrollib taotleja ja toetuse saaja suhtes võimaliku algatatud likvideerimismenetluse või ajutise pankrotihalduri või väljakuulutatud pankrotiotsuse olemasolu ametlikust võrguväljaandest Ametlikud Teadaanded.

Eelnõu § 4 lõike 2 punkti 1 kohaselt hindab PRIA ettevõtja suutlikkust investeringu tegemisel majandusliku jätkusuutlikkuse hindamise mudeli abil, mille on Maaeluministeeriumi tellimisel välja töötanud AS PricewaterhouseCoopers Advisors.

Mudeli abil hinnatakse taotleja majanduslikku jätkusuutlikkust tuleviku suhtes ehk seda, kas tänased finantsnäitajad viitavad võimalikule maksevõimetusele järgneva kolme aasta (alates viimasest täispikast majandusaastast) perspektiivis. Kolme aasta perspektiiv on valitud eelkõige seetõttu, et lühema perioodi jooksul väheneb mudeli praktiline kasutusvõimekus ning pikema perioodi puhul kasvab määramatuse osakaal. Taotleja jätkusuutlikkuse hindamise mudeli parameetrite leidmiseks on kasutatud regressioonanalüüsi, mille aluseks võeti äriregistri andmebaasist toiduainetööstuses tegutsevate äriühingute erinevad majandusnäitajad. Juurde vaadati ka toiduainetööstuses pankrotti läinud äriühingute finantsandmeid.

Koondanalüüsina arvatati äriregistrist saadud andmete põhjal suhtarvude referentsväärtused riskitasemete määramiseks, mis on majandusliku jätkusuutlikkuse hindamise mudeli aluseks. Taotleja jätkusuutlikkuse koondhinnang peab lisas 1 sätestatud mudeli kohaselt olema vähemalt 0,6155.

Eelnõu § 4 lõike 2 punkti 2 kohaselt peab taotleja olema varem riigieelarvelistest või muudest Euroopa Liidu või välisvahenditest saadud ja tagasimaksmisele kuulunud summa tagasi

maksnud või toetuse tagasimaksmise ajatamise korral tagasimaksed tasunud ettenähtud summas. Selle nõude eesmärk on maandada riigile lisanduvate rahaliste kohustuste (rikkumiste tagasimaksed) tekkimise riski ning tagada vahendite kasutamise sihtotstarbelisus ja jätkusuutlikkuse suurendamine.

Eelnõu § 4 lõike 2 punkti 3 kohaselt kui investeeringuobjektialune maa on kaasomandis, on taotlejal ehitise ehitamise korral kinnistusraamatus asjaõigusseaduse § 79 lõike 2 kohaselt märkus, millest nähtub, et taotlejal on õigus ja võimalus teha kavandatav investeering ning investeeringuobjekti sihtotstarbeliselt kasutada vähemalt kolm aastat arvates PRIA poolt viimase toetusosa väljamaksmisest, kui taotleja on mikro- või väikeettevõtja, ning vähemalt viis aastat arvates PRIA poolt viimase toetusosa väljamaksmisest, kui taotleja on keskmise suurusega ettevõtja või suurettevõtja. Asjaõigusseaduse § 79 lõike 1 kohaselt kaasomanikevahelised kaasomandi valdamist, kasutamist ja kaasomandi lõpetamist puudutavad kokkulepped kehtivad ka kaasomanike õigusjärglaste suhtes ning lõike 2 kohaselt, kui kaasomandis on kinnisasi, siis kehtivad lõikes 1 nimetatud kokkulepped kaasomanike õigusjärglaste suhtes vaid juhul, kui need on kantud märkusena kinnistusraamatusse. PRIA kontrollib nimetatud nõude täitmist kinnistusraamatust ja märke aluseks olevast lepingust – näiteks on sõlmitud notariaalne kasutuskorra leping või mõni muu leping ning selle alusel on tehtud märkus kinnistusraamatusse. Kinnistusraamatus olev märke kehtib ka siis, kui kinnistu kaasomanik vahetub, millega on tagatud, et investeeringut on võimalik sihtotstarbeliselt kasutada ka kaasomaniku vahetumise korral. Nõuete eesmärk on tagada, et taotlejal on võimalus kavandatud kohta investeeringuobjekt ehitada ja seda pärast valmimist ka sihipäraselt kasutada.

Eelnõu § 4 lõike 2 punkti 4 kohaselt peab taotlejal olema kaasomaniku kirjalik nõusolek, kui seade, mille kohta toetust taotletakse, paigaldatakse kaasomandis olevasse ehitisse. Antud nõudega tagatakse, et ka kaasomanik on teadlik, mis eesmärgil ehitist kasutatakse ning ta on andnud omapoolse nõusoleku kaasomandis oleva ehitise kasutamiseks ning seda tõendatakse.

Eelnõu §-s 5 sätestatakse tegevused, mille kohta võib toetust taotleda.

Toetust võib taotleda EL-i toimimise lepingu I lisaga hõlmatud põllumajandustoodetest I lisaga hõlmatud või I lisaga hõlmamata toodete töötlemise korral, kui investeeringuobjekt asub Eestis. Toetust võib taotleda ettevõttesse, kus toimub toidu töötlemine (edaspidi *töötlemisettevõtte*).

Alljärgnevalt on toetatavad tegevused välja toodud täpsemalt.

Eelnõu § 5 lõike 1 punktis 1 sätestatakse, et toetust võib taotleda energia varustuskindluse tagamiseks vajaliku seadme ostmiseks. Töötlemisettevõttes energia varustuskindluse tagamiseks vajalikuks seadmeks on näiteks õhk-vesi soojuspump, päikesepaneelid jms. Toetatav ei ole sellise seadme ostmine, mis toob töötlemisettevõttes kaasa energiasäästu, kuid seadme eesmärk ei ole energiaressursi tagamine. Näiteks ei toetata nüüdisaegse pakkeliini ostmist, mis on küll energiasäästlikum, kuid pakkeliini peamine kasutusala on muu kui energiaressursi tagamine.

Kui tegemist on seadmega, mille kohta on ehitusseadustiku kohaselt nõutav ehitusluba või ehitusteatis, siis peab see olema olemas. Kui seadme paigaldamine eeldab ehitustegevust, siis loetakse, et tegemist on ehitamisega ehitusseadustiku tähenduses. Näiteks kui taotletakse toetust päikesepaneelide (päikesepaneel on seade) ostmiseks ja paigaldamiseks ehk rajatakse

päikesejaam, siis on tegemist ehitustegevusega, mille korral võib ehitusseadustiku kohaselt olla nõutav ehitusluba või ehitusteatis, mis sel juhul peab taotlejal olemas olema.

Eelnõu § 5 lõike 1 punkti 2 kohaselt võib toetust taotleda energia varustuskindluse tagamiseks vajaliku ehitise ehitamiseks.

Selle määruse tähenduses on ehitamine ehitise püstitamine, rajamine, paigaldamine, laiendamine või ümberehitamine ehitusseadustikus sätestatud tingimustel ja korras (edaspidi koos *ehitamise*). Ehitamine hõlmab ehitise ehitamist koos selle oluliste osadega. Ehitise olulised osad on tsiviilseadustiku üldosa seaduse § 55 lõike 1 kohaselt asjad, millest see ehitise on ehitatud või mis on sellega püsivalt ühendatud ja mida ei saa eraldada ehitist või eraldatavat asja oluliselt kahjustamata. See tähendab, et ehitise olulised osad on asjad, milleta hoonet ei saaks tavaarusaama kohaselt käsitada valmisolevana ehk terviklikuna.

Kui ehitamise eesmärk on üksnes energiasäästu suurendamine, nagu näiteks töötlemisettevõttel vahetatakse aknad, see soojustatakse või renoveeritakse eesmärgiga saavutada suurem energiasääst, siis selline tegevus ei ole toetatav. Toetatav on üksnes sellise ehitise ehitamine, mille eesmärk on tagada töötlemisettevõttes energiaga varustus. Samuti ei toetata sellise energia varustuskindluse tagamiseks tehtavaid investeeringuid, mille eesmärk on energia müük ehk ettevõtja peab tegema investeeringu, mis aitab tagada tema töötlemisettevõttes energia varustuskindluse ning toidu tootmise tõrgeteta püsiva toimimise.

Eelnõu § 5 lõike 1 punktis 3 sätestatakse, et toetust võib taotleda generaatori ostmiseks, mis on mõeldud töötlemisettevõttes ajutise vooluallikana kasutamiseks. Taotluste hindamisel (lisa 2 või 3) eelistatakse aga seda, kui taotleja taotleb toetust sellise generaatori ostmiseks, mis tagab võimaliku elektrikatkkestuse korral töötlemisettevõtte elektriga varustatuse.

Eeltoodust tulenevalt loetakse energia varustuskindluse tagamiseks tehtavaks investeeringuks selline investeering (seadme ostmine või ehitise ehitamine), mille eesmärk on töötlemisettevõtte energiaga varustatuse tagamine ehk investeering ehitisse või seadmesse, sealhulgas generaatorisse, mis tagab töötlemisettevõttes energiajulgeoleku. Energiaks loetakse energiamajanduse korralduse seaduse § 2 punkti 3 kohaselt energiatooted, sealhulgas põlevkütus, soojus, taastuvenergia, elekter ja muud energiatooted. Rahvusvaheline Energiaagentuur (IEA) määratleb energiajulgeolekut, kui võimalust tarnida katkematult sobiva hinnaga energiaressusse. See tähendab, et toetatakse selliste ehitiste ehitamist ja seadmete ostmist, mis võimaldavad katkematult tarnida energiaressusse töötlemisettevõttesse, et tagada toidutootmise protsessi tõrgeteta toimimine.

Eelnõu § 5 lõikes 2 sätestatakse, millised nõuded peavad olema täidetud, kui toetust taotletakse ehitise ehitamiseks. Näiteks peab ehitustegevuse korral olema ehitise kohta ehitusluba või ehitusteatis, kui see on nõutav ehitusseadustiku kohaselt. Samuti peavad ehitise ja sellealune maa olema taotleja omandis või on taotleja kasuks seatud hoonestusõigus vähemalt kolmeks aastaks arvates PRIA poolt viimase toetusosa väljamaksmisest, kui taotleja on mikro- või väikeettevõtja, ning viieks aastaks arvates PRIA poolt viimase toetusosa väljamaksmisest, kui taotleja on keskmise suurusega ettevõtja või suurettevõtja. Nende nõuetega tagatakse, et ehitist kasutatakse sihtotstarbeliselt vähemalt sihipärase kasutamise perioodi lõpuni.

Eelnõu § 5 lõikes 3 sätestatakse, et kui investeeringuobjektiks seade, sealhulgas generaator, mis paigaldatakse ehitisse või mida kasutatakse ehitises, peab ehitise olema taotleja omandis või

peab taotleja kasuks olema seatud kasutusvaldus või on sõlmitud kirjalik üüri- või rendileping vähemalt kolmeks aastaks arvates PRIA poolt viimase toetusosa väljamaksmisest, kui taotleja on mikro- või väikeettevõtja, ning vähemalt viieks aastaks PRIA poolt viimase toetusosa väljamaksmisest, kui taotleja on keskmise suurusega ettevõtja või suurettevõtja. Selle nõudega tagatakse, et seadet kasutatakse sihtotstarbeliselt vähemalt sihipärase kasutamise perioodi lõpuni.

Eelnõu § 5 lõike 4 kohaselt ei või taotleja kavandatava investeeringu tegemist alustada varem ja sellega seotud siduvaid kohustusi ei või olla võetud varem ning investeeringu tegemist tõendavad dokumendid ei või olla väljastatud varem kui taotluse esitamise päevale järgneval päeval. Siduvate kohustuste all on mõeldud, et taotlejal ei ole enne taotluse esitamist võetud siduvaid lepingulisi kohustusi, sest see on vastuolus toetuse ergutava mõju põhimõttega. Näiteks loetakse investeeringu tegemiseks seda, kui alustatakse investeeringu tegemisega seotud ehitustöid või võetakse esimene õiguslikult siduv kohustus tellida seadmeid või muu kohustus, mis teeb investeeringu pöördumatuks, olenevalt sellest, mis on varajasem. Tööde alustamiseks ei loeta maa ostmist ja ettevalmistustöid.

Siinkohal tuleb märkida, et kui taotleja alustab kavandatava investeeringu tegemist taotluse esitamise päevale järgneval päeval, siis kõik kulutused, mida taotleja teeb, on tema enda vastutusel, sest PRIA ei ole selleks ajaks veel teinud taotluse rahuldamise või rahuldamata jätmise otsust. Nimetatud nõue tuleneb Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1305/2013 artiklist 60.

Eelnõu §-s 6 sätestatakse toetatava tegevuse abikõlbliku kulu arvestamise alused.

Eelnõu § 6 lõigete 1–3 alusel on abikõlblikeks kuludeks investeeringuobjekti käibemaksuta maksumus ja investeeringuobjekti ELÜPS-i § 84 kohaseks tähistamiseks tehtavate kulude käibemaksuta maksumus.

Kui toetust taotletakse ehitise ehitamiseks, siis on abikõlblikeks kuludeks ehitise püstitamise, laiendamise, rekonstrueerimise, rajamise ja paigaldamise maksumus.

Kui toetust taotletakse seadme ostmiseks, siis loetakse abikõlblike kulude hulka ka selle paigaldamise või seadistamise maksumus, kui seadme eripära tõttu saab seda paigaldada üksnes seadme müüja või kvalifitseeritud spetsialist. Kui seadme kasutamine eeldab selle müüja või paigaldaja poolset esialgset väljaõpet, sealhulgas tutvustust, siis ka need kulud on abikõlblikud.

Eelnõu § 6 lõike 4 kohaselt loetakse abikõlblikuks kasutatud seadme ostmist, kuid üksnes, siis kui taotlejaks on mikro- või väikeettevõtja, seade ei ole taotluse esitamise ajal vanem kui kolm aastat, kui selle ostmiseks ei ole kasutatud toetust riigieelarvelistest või muudest EL-i vahenditest, sealhulgas välisvahenditest või muud tagastamatut riigiabi, ning nimetatud seadme hind ei ületa selle turuväärtust ja on väiksem kui uue samaväärse seadme hind. Kasutatud seadme puhul kontrollitakse üldjuhul seadme vanust tootja tehnilise passi andmete, ostumüügilepingute, tootja poolt välja antud garantiidokumentide, müüja kinnituste ja muude dokumentide alusel.

Eelnõu § 6 lõike 5 kohaselt loetakse abikõlblike kulude hulka ka eelnõu § 5 lõike 1 punktis 2 nimetatud toetatava tegevuse puhul ehitusseadustiku alusel tehtava omanikujärelevalve kulud.

Eelnõu § 6 lõike 6 kohaselt peavad kõik abikõlblikud kulud olema mõistlikud, selged ja üksikasjalikult kirjeldatud ning taotleja peab tagama kasutatava toetusraha otstarbeka ja säästliku kasutamise. Kulud, mille kohta toetust taotletakse, peavad olema majanduslikult otstarbekad ja vajalikud toetuse eesmärgi saavutamiseks. Samuti ei tohi kavandatud ning tehtud kulud olla põhjendamatult kõrged võrreldes tavaliselt sarnase tegevuse eest tasutava hinnaga.

ELÜPS-i § 75 lõike 2 kohaselt peavad toetuse taotleja ja toetuse saaja järgima kulude tegemisel toetuse andmise tingimustes sätestatud nõudeid.

Eelnõu §-s 7 sätestatakse mitteabikõlblikud kulud.

Näiteks on mitteabikõlblikud maa ostmiseks tehtud kulutused, liisingumaksud, mitmesugused tegevuskulud, näiteks kulutused õigusteenusele või raamatupidamisteenusele või toreduslikud kulutused tsiviilseadustiku üldosa seaduse § 63 punkti 3 tähenduses. Mitteabikõlblik kulu on ka tasu taotleja enda ja tema töötaja tehtud töö eest.

Kui erinevad veo- või sõidukulud ei ole seotud seadme veo, paigaldamisega või seadistamisega, siis ei ole need kulud ka abikõlblikud. Eesmärk on vältida olukordi, kus ostetava seadme veokulusid n-ö peidetakse seadme hinna sisse.

Eelnõu §-s 8 on sätestatud nõuded investeeringuobjekti hinnapakumuse kohta.

Hinnapakumuse peab sisaldama taotleja ja hinnapakkuja nime, hinnapakkuja kontaktandmeid, hinnapakumuse väljastamise kuupäeva ning kavandatava investeeringuobjekti või tegevuse käibemaksuta ja käibemaksuga maksumust. Väljavalitud hinnapakumuse ei tohi olla põhjendamatult kõrge võrreldes tavaliselt sarnase tegevuse ja investeeringuobjekti eest tasutava hinnaga. Taotleja peab valitud hinnapakumust põhjendama. Hinnapakumusel peab iga tegevuse ja investeeringuobjekti hind olema eraldi välja toodud. Juhul kui investeeringuobjekt ei vasta esialgselt saadud hinnapakumustele, peab ettevõtja võtma uuesti vähemalt kolmelt asjakohast teenust osutavalt isikult võrreldavad hinnapakumused ja tegema nende seast valiku, mille alusel hakkab toetatavat tegevust ellu viima.

Taotleja ja hinnapakkuja ning nende osanik, aktsionär, liige või juhtorgani liige ei tohi omada osalust üksteise äriühingus ega kuuluda üksteise juhatusse ega nõukokku. Samamoodi ei tohi hinnapakkujad olla omavahel seotud. Nimetatud piirangutega püütakse vältida taotleja ja hinnapakkuja ning hinnapakkujate omavahelist seotusest tingitud kokkuleppetehinguid ja sellest tulenevat ebatervet konkurentsikeskkonda. Samuti ei tohi hinnapakkuja olla seotud taotleja liikmetega, et vältida huvide konflikti tekkimist. Huvide konflikt on näiteks selline olukord, kus taotlejal või tema nimel tegutseva isiku töötajal, juhatuse liikmel või muul pädeval esindajal, kes on kaasatud hinnapakumuse ettevalmistamisse või läbiviimisse või kes võib muul moel mõjutada selle hinnapakumuse tulemust, on otseselt või kaudselt finantsalaseid, majanduslikke või muid isiklikke huvisid, mida võib käsitleda tema erapooletust ja sõltumatust kahjustavatena.

PRIA koostab ehitise ehitamise hinnapakumuse vormi määruse § 8 lõigete 1 ja 5 kohaselt ning avaldab selle oma veebilehel. Ehitisega seotud vorm on koostatud eesmärgiga tagada esitatavate dokumentide parem võrreldavus.

Eelnõu § 9 sätestatakse toetuse määr ja suurus.

Eelnõu § 9 lõikes 1 sätestatakse, kuidas arvestatakse toetuse määr ja kui suure osa investeeringu abikõlbliku kulu maksumusest võib toetus moodustada. Mikro- ja väikeettevõtjate abi osakaal võib moodustada kuni 40%, kesmise suurusega ettevõtjatel kuni 30% ja suurettevõtjatel kuni 20% toetatava tegevuse abikõlbliku kulu maksumusest.

Eelnõu § 9 lõike 2 kohaselt on minimaalne võimalik toetuse määr 15% toetatava tegevuse abikõlbliku kulu maksumusest. Minimaalse võimaliku toetuse määra eesmärk on tagada, et investeeringute tegemisel kaasneks toetuse andmisel ergutav mõju. Kui toetus moodustab kavandatava investeeringu abikõlbliku kulu maksumusest vähem kui 15%, siis puudub toetusel ergutav mõju ja taotlejal on tõenäoliselt võimalik teha kavandatav investeering ka ilma toetuseta.

Eelnõu § 9 lõigete 3 ja 4 kohaselt on toetuse maksimaalne suurus ühe taotleja kohta, kes on mikro- või väikeettevõtja 250 000 eurot ning kesmise suurusega ettevõtjal ja suurettevõtjal 500 000⁹ eurot programmiperioodil kokku.

Eelnõu § 9 lõike 5 kohaselt sätestatakse, et taotleja ja taotlejaga ühte kontserni kuuluv ettevõtja või konkurentsiseaduse § 2 lõike 4 tähenduses valitseva mõju kaudu üksteisega seotud ettevõtjad saavad kokku toetust taotleda lõigetes 3 ja 4 sätestatud ulatuses. Ühte kontserni kuuluvad ettevõtjad loetakse üheks taotlejaks. Näiteks kui kontserni A (emaettevõtja) kuuluvad ettevõtjad B (tütarettevõtja) ja C (tütarettevõtja). Ettevõtja A (emaettevõtja) ja ettevõtja B (tütarettevõtja) soovivad nimetatud toetust taotleda. Ettevõtja A ja ettevõtja B mõlemad taotlevad toetust 400 000 eurot. Kui ettevõtjale A määrati juba toetust 400 000 euro ulatuses, siis ettevõtjale B saab maksimaalset määrata toetust 100 000 euro ulatuses, sest nad loetakse üheks ettevõtjaks. Samuti kui näiteks ühte kontserni kuuluv üks ettevõtja taotleb abi 125 000 euro ulatuses ja samasse kontserni kuuluv teine ettevõtja taotleb samuti 125 000 eurot, siis täidavad nad maksimaalse 250 000 euro suuruse toetuse nõude kui kontserni loetakse väikeettevõtjaks, sest selle määruse tähenduses loetakse nad üheks ettevõtjaks, kellele kohaldub maksimaalne 250 000 euro suurune toetus.

Ühte kontserni kuuluvate ettevõtjate osas kohaldatakse äriseadustiku § 6, mille kohaselt, kui üks äriühing on teises äriühingus osanik või aktsionär ning omab seal häälteenamust, nimetatakse osalevat ühingut emaettevõtjaks ja ühingut, kus ta osaleb, tütarettevõtjaks. Emaettevõtja tütarettevõtjaks on ka ühing, kus häälteenamus on teisel tütarettevõtjal või tütarettevõtjatel üksinda või koos emaettevõtjaga. Tütarettevõtjaks on ka ühing, kus teine ühing (emaettevõtja) omab selle osaniku või aktsionärina lepingu alusel või ilma selleta valitsevat mõju. Emaettevõtja koos tütarettevõtjatega moodustab kontserni. Kontsern ei ole piiratud Eesti Vabariigi territooriumiga.

Konkurentsiseaduse § 2 lõike 4 tähenduses valitsevat mõju omavateks ettevõtjateks on tegutsevad ettevõtjad, kellest üks omab teise suhtes konkurentsiseaduse § 2 lõike 4 tähenduses valitsevat mõju. Konkurentsiseaduse § 2 lõike 4 kohaselt on valitsev mõju võimalus ühe või mitme ettevõtja poolt ühiselt või ühe või mitme füüsilise isiku poolt ühiselt teise ettevõtja aktsiate või osade omamise kaudu, tehingu või põhikirja alusel või muul viisil otseselt või kaudselt mõjutada teist ettevõtjat, mis võib seisneda õiguses:

⁹ Toetuse summat suurendati Euroopa Komisjoni 20. juuli 2022. aasta teatise muudatusega.

- 1) oluliselt mõjutada teise ettevõtja juhtorganite koosseisu, hääletamist või otsuseid või
- 2) kasutada või käsutada teise ettevõtja kogu vara või olulist osa sellest.

Lõikes 5 sätestatu eesmärk on vältida ebatervet konkurentsikeskkonda ning hajutada toetust ühtlasemalt enama arvu ettevõtjate vahel.

Eelnõu § 9 lõiked 6–8 sätestavad toetuse suurusele tingimused, mis tulenevad vähese tähtsusega abi andmise reeglitest. **Lõike 6** kohaselt ei tohi toetuse suurus koos jooksva majandusaasta ja taotluse esitamise aastale vahetult eelneva kahe majandusaasta jooksul eraldatud vähese tähtsusega abiga ületada 200 000 eurot.

Lõige 7 ütleb, et vähese tähtsusega abi suuruse arvestamisel loetakse üheks ettevõtjaks sellised ettevõtjad, kes on omavahel seotud komisjoni määruse (EL) nr 1407/2013 artikli 2 lõike 2 kohaselt. Komisjoni määruse (EL) nr 1407/2013 artikli 2 lõike 2 kohaselt hõlmab „üks ettevõtja“ kõik ettevõtted, mille vahel on vähemalt üks järgmistest suhetest:

- 1) ettevõtte omab teises ettevõttes aktsionäride või osanike häälteenamust;
- 2) ettevõttel on õigus ametisse määrata või ametist vabastada enamikku teise ettevõtte haldus-, juht- või järelevalveorgani liikmetest;
- 3) ettevõttel on õigus rakendada teise ettevõtte suhtes valitsevat mõju vastavalt teise ettevõttega sõlmitud lepingule või selle asutamislepingule või põhikirjale;
- 4) ettevõtte, mis on teise ettevõtte aktsionär või osanik, kontrollib vastavalt kokkuleppele teiste aktsionäride või osanikega üksi sellise ettevõtte aktsionäride või osanike häälteenamust.

Üheks ettevõtjaks peetakse ka ettevõtteid, mis on eelnimetatud punktides 1–4 kirjeldatud suhtes ühe või enama muu ettevõtte kaudu.

Erinevalt lõigetes 2 ja 3 sätestatud maksimaalse toetuse suuruse puhul on vähese tähtsusega abi maksimaalse toetuse suuruse määramise korral kontserni mõiste piiratud Eesti Vabariigi territooriumiga. See tähendab, et vähese tähtsusega abi maksimaalse määra välja selgitamisel vaadeldakse ettevõtete seoseid riigipõhiselt. Kui emaettevõtte (A) asub välismaal (nt Norra) ning tal on kaks tütarettevõtet Eestis (B ja C), siis neid tütarettevõtteid ei pea lugema üheks ettevõtteks vähese tähtsusega abi toetuse summa määramisel. B-le ja C-le võib kummalegi määrata 200 000 eurot vähese tähtsusega abi. Juhul kui emaettevõttel (A, mis asub Norras) on loodud Eestisse selline ettevõtte, mis kontrollib läbi enamusosaluse (nn valdusettevõtte D) ettevõtteid B ja C, siis tuleb D, B ja C lugeda ikkagi üheks ettevõtteks, sest kõik asuvad Eestis. Andmed taotleja kontserni liikmete ja taotleja üle lepingu või muul alusel valitsevat mõju omava ettevõtte kohta tuleb taotlejal märkida taotluse osaks olevale avaldusele.

Lõike 8 kohaselt võetakse lõigetes 3, 4 ja 6 sätestatud toetuse maksimaalse suuruse puhul arvesse asjakohaseid riigiabi ja vähese tähtsusega abi kumuleerimisreegleid. Komisjoni määruse (EL) nr 1407/2013 artiklis 5 on sätestatud erinevateks eesmärkideks antava vähese tähtsusega abi kumuleerimisreeglid. Kumuleerimisreeglid tähendavad seda, et kui ühele ettevõtjale on antud või antakse vähese tähtsusega abi erinevate komisjoni määruste alusel, tuleb ettevõtja vähese tähtsusega abi vaba jäägi arvutamisel arvesse võtta komisjoni kõikide vähese tähtsusega abi määruste alusel antud vähese tähtsusega abi. Komisjoni määruse (EL) nr 1407/2013 alusel antav vähese tähtsusega abi piirmäär ühe ettevõtja kohta kolme majandusaasta jooksul on 200 000 eurot. Kumuleerimisreeglite kohaselt ei tohi toetuse suurus koos jooksva majandusaasta ja taotluse esitamise aastale vahetult eelneva kahe majandusaasta

jooksul ületada komisjoni määruse (EL) nr 1407/2013, komisjoni määruse (EL) nr 1408/2013¹⁰ (põllumajanduslik vähese tähtsusega abi) ja komisjoni määruse (EL) nr 717/2014¹¹ (kalanduslik vähese tähtsusega abi) alusel antud vähese tähtsusega abi summas 200 000 eurot. Näiteks kui ettevõtja on saanud komisjoni määruse (EL) nr 1407/2013 alusel vähese tähtsusega abi 200 000 eurot, ei saa talle enam anda põllumajanduslikku ega kalanduslikku vähese tähtsusega abi. Ettevõtjatele antud vähese tähtsusega abi suurst saab kontrollida riigiabi ja vähese tähtsusega abi registrist¹².

Eelnõu §-s 10 sätestatakse taotluse esitamine ja taotluse esitamise tähtaeg.

Toetuse saamiseks esitab taotleja selleks ettenähtud tähtajal elektrooniliselt PRIA e-teenuse keskkonna kaudu PRIA-le avalduse ja selles esitatud andmeid ning hindamiskriteeriumite täitmist tõendavad dokumendid (edaspidi koos *taotlus*).

PRIA teatab taotluse esitamise tähtaja, avaldades selle ametlikus võrguväljaandes Ametlikud Teadaanded ja oma veebilehel. Taotleja võib ettenähtud tähtajal esitada ühe taotluse, mis võib sisaldada rohkem kui üht tegevust ja investeeringuobjekti.

Eelnõu §-s 11 sätestatakse nõuded taotlusele ehk andmed, mida taotluse osaks olev avaldus peab sisaldama, muu hulgas andmed kavandatava investeeringuobjekti kohta ning nõuded taotluse osaks olevatele dokumentidele.

Eelnõu § 11 lõikes 1 sätestatakse andmed, mis peavad avalduses sisalduma. Avaldus peab sisaldama teavet, mille alusel saab kindlaks teha määrukses sätestatud tingimuste täitmise ja koguda vajalikke statistilisi andmeid, mida saab hiljem kasutada toetusega saavutatavate mõjude kindlakstegemiseks. Näiteks peab taotleja esitama andmed selle kohta, kas ta on autonoomne ettevõtja, partnerettevõtja või seotud ettevõtja, andmed taotleja kontserni liikmete ja taotleja üle lepingu või muu alusel valitsevat mõju omava ettevõtja kohta, andmed taotleja töötajate arvu kohta, mille abil määratakse kindlaks, kas taotleja vastab eelnõu § 3 lõikes 1 sätestatud nõudele ehk kas taotleja on VKE või suureettevõtja. Samuti peab taotleja esitama andmed energiakasutuse tõhususe (energiasäästu) kohta tema töötlemisettevõttes. See tähendab, et taotleja toob avalduses välja, milline oli tema elektri ja soojuse (kokku) tarbimise (kWh) suhe toodangumahtu taotluse esitamise aastale vahetult eelneval aastal. Näiteks kui ettevõtja tarbis aastas 12000 kWh soojus- ja elektrienergiat ning tema valmistoodang oli 110 tonni, siis võib öelda, et taotleja kulutas ühe tonni toodangu valmistamiseks umbes 109,1 kWh energiat (12000/110). Mida väiksem on suhtarv, seda energiasäästlikumalt suudab ettevõtja toodangut toota. Lisaks taotluse esitamise aastale vahetult eelnenud majandusaasta suhtarvule peab taotleja prognoosima, milliseks kujuneb eespool arvatud suhtarv pärast investeeringu tegemist. Oluline on, et arvutustes kasutatakse samasuguseid parameetreid. Samuti peab taotlejal olema võimalik põhjendada suhtarvu muutumist ühes või teises suunas.

¹⁰ Komisjoni määrus (EL) nr 1408/2013, milles käsitletakse Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklite 107 ja 108 kohaldamist vähese tähtsusega abi suhtes põllumajandussektoris (ELT L 352, 24.12.2013, lk 9–17).

¹¹ Komisjoni määrus (EL) nr 717/2014, milles käsitletakse Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklite 107 ja 108 kohaldamist vähese tähtsusega abi suhtes kalandus- ja vesiviljelussektoris (ELT L 190, 28.06.2014, lk 45–54).

¹² Kättesaadav Rahandusministeeriumi veebilehel <https://www.fin.ee/riigihanked-riigiabi-osalused-kinnisvara/riigiabi/vahese-tahtsusega-abi>.

Avalduses esitatud andmed peavad olema täielikud ja õiged. ELÜPS-i § 79 lõike 4 punkti 3 kohaselt tehakse taotluse rahuldamata jätmise otsus, kui taotluses on esitatud valeandmeid või kui taotleja mõjutab taotluse menetlemist pettuse või ähvardusega või muul õigusvastasel viisil.

Eelnõu § 11 lõikes 2 sätestatakse, et taotleja peab esitama majandusliku jätkusuutlikkuse hindamise mudeli (lisa 1) abil koondhinnangu arvutamiseks kõik vajalikud bilansid ja kasumiaruanded, kui need ei ole kättesaadavad äriregistrist. Samuti esitab taotleja vajaduse korral kuue kuu finantsnäitajad. Kui taotlusvooru alguspäeva seisuga on taotleja majandusaasta kestnud vähemalt kuus kuud, siis see periood annab ettevõtja majanduslikust olukorrast täpsema ülevaate.

Eelnõu § 11 lõikes 3 sätestatakse, et kui taotleja kuulub kontserni, siis peab taotleja esitama taotluse esitamisele vahetult eelnenud kuni kolme majandusaasta kohta kinnitatud konsolideeritud aruanded juhul, kui need ei ole kättesaadavad äriregistrist. Nimetatud aruanded esitatakse olenevalt sellest, mitu majandusaastat on tegutsetud, aga mitte rohkem kui kolme järjestikuse majandusaasta kohta.

Eelnõu § 11 lõikes 4 sätestatakse need dokumendid, mida taotleja peab esitama, kui investeringuobjektiks on § 5 lõike 1 punktis 1 või 3 nimetatud seade.

Kui investeringuobjektiks on seade, mis paigaldatakse ehitisse või mida kasutatakse ehitises, siis peab taotleja esitama hoonestusõiguse seadmise lepingu või kirjaliku üüri- või rendilepingu või kasutusvalduse lepingu, mis tõendab, et ehitist, kuhu toetuse abil ostetav seade paigaldatakse või kus seda kasutatakse, on taotlejal võimalik kasutada vähemalt sihipärase kasutamise perioodi lõpuni.

Kui investeringuobjektiks on kasutatud seade, siis peab taotleja esitama dokumendid, millega tõendatakse, et ostetav seade ei ole taotluse esitamise hetkeks vanem kui kolm aastat, selle ostmiseks ei ole saadud toetust riigieelarvelistest või muudest EL-i või välisvahenditest või muud tagastamatut riigiabi ning nimetud seadme hind ei ületa selle turuväärtust ja on uue samaväärse seadme hinnast madalam.

Kui toetust taotletakse generaatori ostmiseks, mida kasutatakse töötlemisettevõttes ajutise vooluallikana ja taotleja soovib lisa 2 või 3 punktis 5.2 sätestatud hindamiskriteeriumi eest hindepunkte saada, siis esitab taotleja hindamiskriteeriumi täitmist tõendava dokumendi, millest nähtub generaatori võimsus kilovattides ja töötlemisettevõtte toimimiseks vajalik elektrienergia kogus kilovattides. See tähendab, et hindepunkte antakse üksnes juhul, kui taotleja ostab sellise generaatori, mis tagab töötlemisettevõtte toimimise ehk voolukatkestuse korral tagab ostetav generaator toidutootmise protsessi tõrgeteta püsiva toimimise.

Eelnõu § 11 lõikes 5 sätestatakse, et kui toetust taotletakse ehitise ehitamiseks, siis peab taotleja esitama väljavõtte ehitusprojekti joonistest koos ehitusprojekti seletuskirjaga juhul, kui ehitusprojekt on nõutav ehitusseadustikus sätestatud tingimustel ja korras. Ehitusprojektiks loetakse seda projekti, mille alusel taotleja võtab ehitustegevuse hinnapakumused. Samuti peab ehitise ehitamise korral taotleja tõendama investeringuobjektialuse maa omandikuuluvust – PRIA kontrollib asjakohast õigust kinnistusraamatust. Kui taotleja kasutab investeringuobjektialust maad hoonestusõiguse alusel, siis tuleb toetuse taotlemisel esitada seda õigust tõendav leping, mis tõendab, et taotleja kasuks on seatud hoonestusõigus vähemalt kolmeks aastaks arvates PRIA poolt viimase toetusosa väljamaksmisest, kui taotleja on mikro-

või väikeettevõtja, ning vähemalt viieks aastaks arvates PRIA poolt viimase toetusosa väljamaksmisest, kui taotleja on keskmise suurusega ettevõtja või suurettevõtja. Nimetatud lepinguga koos tuleb PRIA-le esitada ka kõik lepingu lisad, sealhulgas asendiplaan.

Eelnõu § 11 lõikes 6 on nimetatud hindamiskriteeriumite täitmist tõendavad dokumendid. Lisas 2 ja lisas 3 sätestatud hindamiskriteeriumite joonealustes märkustes on täpsustatud, milliste asjakohaste lepingutega või muude dokumentidega tõendatakse vastava kriteeriumi täitmist. Näiteks kui taotleja on taotluse esitamise aastal või sellele vahetult eelnenud aastal tootnud töödeldud toodet, mida on tema kaubamärgi all realiseeritud jaekaubanduses, siis tõendab ta selle kriteeriumi täitmist asjakohaste lepingute või müügiarvetega. Muudeks dokumentideks on näiteks sertifikaat või energiaaudit.

Eelnõu § 11 lõikes 7 sätestatakse, et kui toetust taotletakse ehitise ehitamiseks või sellise seadme ostmiseks, mille paigaldamiseks on vajalik ehitusseadustiku kohaselt ehitusluba või ehitusteatis, siis peab see olema kättesaadav ehitisregistrist. Nimetatud nõudega tagatakse, et investeeringuobjekti kasutatakse sihtotstarbeliselt vähemalt sihipärase kasutamise perioodi lõpuni. Ehitusloa või ehitusteatise olemasolu kontrollib PRIA ehitisregistrist. Ehitusseadustiku tähenduses teavitamis- või loakohustuslikud tegevused on loetletud ehitusseadustiku lisas 1. Ehitusloa või ehitusteatise olemasolu näitab, et taotlejal on õigus seda ehitist vastavasse kohta ehitada või seadet paigaldada.

Eelnõu §-s 12 sätestatakse taotluse vastuvõtmine. PRIA kontrollib taotluse vastuvõtmisel nõutavate dokumentide olemasolu ja taotluse tähtaegset esitamist.

Eelnõu §-s 13 sätestatakse taotleja ja taotluse nõuetele vastavuse kontrollimine. PRIA kontrollib vastuvõetud taotluse nõuetekohasust ja selles esitatud andmete õigsust ning taotleja, taotluse ja toetatava tegevuse, sealhulgas investeeringuobjekti vastavust EL-i õigusaktides, ELÜPS-is, arengukavas ja selles määruses sätestatud nõuetele.

Taotleja, taotlus ja toetatav tegevus vastavad toetuse saamiseks esitatud nõuetele, kui kõik omavahel võrreldavad andmed on samased, ei esine ELÜPS-i § 79 lõikes 4 nimetatud asjaolusid ning on täidetud kõik eelnõus sätestatud nõuded. ELÜPS-i § 76 lõigete 5 ja 6 kohaselt kontrollib PRIA taotluse vastavust toetuse saamise nõuetele esitatud taotluse ja muude dokumentide ning nendes esitatud andmeid tõendavate dokumentide ja andmekogude alusel ning kohapealse kontrolli käigus. Taotluse vastavust toetuse saamise nõuetele on õigus kontrollida ka taotlejaga seotud kolmanda isiku juures, kes valdab toetuse saamisega seotud andmeid või dokumente, ja toetatava tegevuse elluviimise kohas.

Taotleja ja taotluse nõuetele vastavuse kontrollimisel võib PRIA kasutada erinevaid riiklikke registreid (nt koostöö Maksu- ja Tolliametiga).

Kui kõigi taotluste rahastamise summa ületab toetuse jaoks ettenähtud vahendeid, siis kontrollib PRIA taotluse nõuetele vastavust üksnes nende taotluste puhul, mis kuuluksid rahuldamisele hindamistulemuste alusel koostatud taotluste paremusjärjestuse kohaselt, sest selline praktika aitab kaasa halduskoormuse vähenemisele.

Eelnõu §-s 14 sätestatakse taotluse hindamise kriteeriumid ja hindamise kord.

ELÜPS-i § 77 lõike 1 kohaselt hinnatakse nõuetele vastavaid taotlusi toetuse andmise tingimustes sätestatud korras ja hindamiskriteeriumite alusel.

Eelnõu kohaselt hindab taotlusi PRIA eelnõu lisas 2 ja lisas 3 sätestatud hindamiskriteeriumite alusel enne ELÜPS-i § 77 lõike 4 alusel taotleja, taotluse ja kavandatava tegevuse nõuetele vastavuse kontrollimist. Mikro- ja väikeettevõtjad hinnatakse lisas 2 sätestatud hindamiskriteeriumite alusel ning keskmise suurusega ettevõtjaid ja suurettevõtjaid lisas 3 sätestatud hindamiskriteeriumite alusel.

Hindamiskriteeriumites (lisad 2 ja 3) hinnatakse taotluseid kuue hindamiskriteeriumi alusel:

- 1) kõrgema lisandväärtusega toodete tootmisele suunatud investeering;
- 2) toodete väliturule müümise osakaalu suurendamiseks tehtud investeering;
- 3) taastuvenergia kasutamiseks tehtud investeering;
- 4) ressursitõhususe suurendamiseks tehtud investeering;
- 5) riskide juhtimisega seotud investeering;
- 6) suurema omafinantseeringuga investeering.

Need kuus hindamiskriteeriumit jagunevad omakorda alakriteeriumiteks.

Hindamiskriteeriumi „Kõrgema lisandväärtusega toodete tootmisele suunatud investeering“ – eelistatakse taotlejat, kes toodab kõrgema lisandväärtusega tooteid, mida on tema kaubamärgi all realiseeritud jaekaubanduses. Lisaks eelistatakse selles hindamiskriteeriumis taotlejaid, kes teevad investeeringu, mille puhul tõenäosus, et see tehtud saab, on suurim ehk eelistatakse seadmesse tehtavaid investeeringuid, sest võib eeldada, et seadme kohaletoimetamine ja paigaldamine võtab vähem aega kui näiteks ehitise ehitamine. Samuti eelistatakse neid taotlejaid, kellel on olemas erinevad sertifikaadid (nt BRC või IFSi standard), sest see näitab, et taotleja on teinud täiendavad väljaminekud, et oma tootele veelgi lisandväärtust anda. Kokkuvõtteks on selle hindamiskriteeriumi eesmärk eelistada taotlejaid, kes on teinud suuremad jõupingutused, et oma tootele lisandväärtust anda.

Hindamiskriteeriumi „Toodete väliturule müümise osakaalu suurendamiseks tehtud investeering“ eesmärk on eelistada neid taotlejaid, kes tegelevad aktiivselt oma toodete ekspordiga.

Hindamiskriteeriumi „Taastuvenergia kasutamiseks tehtud investeering“ eesmärk on eelistada taotlejaid, kes investeeringu tulemusena hakkavad töötlemisettevõttes kasutama taastuvenergiat või bioenergiat toimuvat energiasüsteemi, sest selle kaudu panustab taotleja keskkonna- ja kliimapoliitika eesmärkide täitmisesse.

Hindamiskriteeriumis „Ressursitõhususe suurendamiseks tehtud investeering“ eelistatakse taotlejaid, kes teevad investeeringuid, et suurendada töötlemisettevõttes ressursitõhusust ning energiasäästu.

Hindamiskriteeriumi „Riskide juhtimisega seotud investeering“ eesmärk on eelistada selliste investeeringute tegemist, mille tulemusena ei ole töötlemisettevõtte enam sõltuv fossiilsetest kütustest ning taotlejat, kes ostab generaatori, mida saab kasutada ajutise vooluallikana elektrikatkestuste korral. See tähendab, et eelistatakse selliste investeeringute tegemist, mis maandavad töötlemisettevõtte peamisi riske ning panustavad energiajulgeoleku tagamisse.

Hindamiskriteeriumi „Suurema omafinantseeringuga investeering“ eesmärk on eelistada taotlejaid, kes panustavad investeeringu tegemisel rohkem omavahendeid, sest see vähendab

survet eelarvevahenditele ja võimaldab toetada rohkemate investeeringute tegemist energia varustuskindluse tagamisel.

Taotluste paremusjärjestuse koostamisel loetakse paremaks suurema hindepunktide summa saanud taotlus. Võrdse hindepunktide summaga taotluste puhul eelistatakse ELÜPS-i § 67 lõike 3 punkti 9 alusel taotlust, milles taotletav toetuse summa on väiksem. Teiste arengukava toetusmeetmete taotlusvoorude parktika on näidanud, et tekib olukordi, kus taotlused saavad ühepalju hindepunkte ning ka taotletavad toetussummad on ühesugused, mistõttu on vajadus kehtestada lisakriteerium, mis võimaldaks selliseid olukordi lahendada. Sellises olukorras eelistatakse esmalt taotlejat, kelle taotletav toetuse summa on väiksem, sest sel juhul jätkub eelarvevahendeid rohkemate taotluste rahuldamiseks. Kui ka taotletavad toetuse summad on võrdsed, siis eelistatakse taotlejat, kes sai lisas 2 või 3 sätestatud hindamiskriteeriumi 4 alusel rohkem hindepunkte. Hindamiskriteerium 4 „Ressursitõhususe suurendamiseks tehtud investeering“ alakriteeriumid panustavad enim Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika eesmärkide ning keskkonna- ja kliimapolitiitika eesmärkide saavutamisele.

Eelnõu §-s 15 sätestatakse taotluse rahuldamine ja rahuldamata jätmine.

Eelnõu § 15 lõikes 1 sätestatakse, et kui kõigi nõuetele vastavate taotluste rahastamise summa ei ületa toetuseks ettenähtud vahendeid (tegevusvaldkonna rahastamise eelarvet) ja kõigi taotlejate puhul ületab neile antud hindepunktide summa minimaalset taotluse rahuldamiseks vajalikku hindepunktide summat, rahuldatakse kõik nõuetele vastavad taotlused ELÜPS-i § 79 lõike 1 punkti 3 alusel. ELÜPS-i § 79 lõike 1 punkt 3 sätestab, et kui taotleja, taotlus ja toetatav tegevus vastavad toetuse saamiseks esitatud nõuetele ning taotlus vastab hindamiskriteeriumite miinimumnõuetele, rahuldatakse toetuse eelarve piires toetuse andmise tingimuste kohaselt kõik taotlused.

Eelnõu § 15 lõikes 2 sätestatakse, et kui kõigi nõuetele vastavate taotluste rahastamise summa ületab toetuseks ettenähtud vahendeid (toetatava tegevuse rahastamise eelarve), rahuldatakse taotluste hindamise tulemusel koostatud taotluste paremusjärjestuse alusel parimad taotlused, mis on saanud vähemalt minimaalse hindepunktide summa ELÜPS-i § 79 lõike 1 punkti 2 alusel. ELÜPS-i § 79 lõike 1 punkt 2 sätestab, et kui taotleja, taotlus ja toetatav tegevus vastavad toetuse saamiseks esitatud nõuetele ning taotlus vastab hindamiskriteeriumite miinimumnõuetele, rahuldatakse toetuse eelarve piires toetuse andmise tingimuste kohaselt hindamistulemuste alusel välja valitud ja vajaduse korral paremusjärjestusse seatud parimad taotlused.

Eelnõu § 15 lõike 3 kohaselt peab toetuse taotluse rahuldamiseks minimaalne hindepunktide summa olema mikro- ja väikeettevõtjate puhul kaheksa hindepunkti ning keskmise suurusega ettevõtjate ja suurettevõtjate puhul üheksa hindepunkti, mis teeb mõlemal juhul 30% maksimaalsest hindepunktide summast. Taotlus, mis ei ole saanud vähemalt minimaalset hindepunktide summat, jäetakse rahuldamata. Seega peavad ELÜPS-i § 79 lõike 1 kohaselt taotleja, taotlus ja toetatav tegevus vastama toetuse saamiseks esitatud nõuetele ning taotlus peab vastama hindamiskriteeriumite miinimumnõuetele – siis rahuldatakse taotlus toetusteks ettenähtud vahendite piires toetuse andmise tingimuste kohaselt. Alus minimaalsete hindepunktide kehtestamiseks tuleneb ELÜPS-i § 79 lõike 1 sissejuhatavast osast, mis sätestab, et rahastamiseks peab taotlus vastama hindamiskriteeriumite miinimumnõuetele. Taotlus, mille hindepunktide summa jääb alla künnise, jäetakse rahuldamata ELÜPS-i § 79 lõike 4 punkti 2 alusel.

Eelnõu § 15 lõikes 4 sätestatakse, et taotlus on nõuetekohane, kui taotleja, taotlus ja toetatav tegevus vastavad EL-i õigusaktides, ELÜPS-is, arengukavas ja selles määruses sätestatud nõuetele.

Eelnõu § 15 lõikes 5 sätestatakse, et taotluse rahuldamata jätmise otsuse teeb PRIA ELÜPS-i § 79 lõikes 4 sätestatud alustel. ELÜPS-i § 79 lõikes 4 sätestatakse, et lisaks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1306/2013 artikli 59 lõikes 7 ja artiklis 60 ning sama määruse alusel kehtestatud õigusaktides sätestatud alustele tehakse taotluse rahuldamata jätmise otsus, kui:

- 1) taotleja, taotlus või toetatav tegevus ei vasta vähemalt ühele nõudele, mis on esitatud taotlejale, taotlusele või toetatavale tegevusele, kui Euroopa Liidu õigusaktidest ei tulene teisiti;
- 2) taotlust ei rahuldata käesoleva paragrahvi lõike 1 kohaselt või
- 3) taotluses on esitatud valeandmeid või taotleja mõjutab taotluse menetlemist pettuse või ähvardusega või muul õigusvastasel viisil.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1306/2013 artikli 59 lõike 7 kohaselt tuleb toetuse taotlus või maksetaotlus tagasi lükata, kui toetuse saaja või tema esindaja takistab kohapealse kontrolli tegemist, välja arvatud vääramatu jõu või erandlike asjaolude korral. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1306/2013 artikli 60 alusel ei tohi anda toetust isikule, kelle puhul on tehtud kindlaks, et ta on toetuse saamiseks vajalikud tingimused tekitanud kunstlikult, vastupidiselt toetuse andmise aluseks olevate õigusaktide eesmärkidele.

Eelnõu § 15 lõikega 6 reguleeritakse olukord, kui taotluse täies ulatuses rahuldamine ei ole põhjendatud üksnes taotluses sisalduvate mitteabikõlblike kulude tõttu. ELÜPS-i § 79 lõikes 6 sätestatakse, et maaelu arengu toetuse andmise tingimustes võib ette näha, et kui taotluse täies ulatuses rahuldamine ei ole põhjendatud taotluses sisalduvate mitteabikõlblike kulude tõttu, võib toetuse summat vähendada tingimusel, et saavutatakse tegevuse eesmärgid. Kui taotleja ei ole nõus toetuse summa vähendamiselega, tehakse taotluse rahuldamata jätmise otsus. Seega võib toetuse summat vähendada ja taotluse võib osaliselt rahuldada tingimusel, et saavutatakse kavandatava tegevuse eesmärgid toetuse summa vähendamisest hoolimata. Nimetatud sätte eesmärk on, et taotlus ei kuuluks kohe rahuldamata jätmisele, kuna see ei vasta kõigile abikõlblikkuse nõuetele, st see sisaldab mitteabikõlblike kulusid. Taotluse täies ulatuses rahuldamata jätmise ei ole otstarbekas ega põhjendatud, kui taotlus sisaldab abikõlblike kulusid mahus, mis võimaldab taotlejal sellegipoolest kavandatud tegevuse ellu viia ja tagab seejuures toetatava tegevuse eesmärgi saavutamise ja säilimise. Teine oluline tingimus taotluse osaliseks rahuldamiseks mitteabikõlblike kulude tõttu on taotleja nõusolek. Kui taotleja ei ole nõus toetuse summa vähendamiselega, tehakse taotluse rahuldamata jätmise otsus. Toetuse summa vähendamine ei mõjuta toetuse taotluste paremusjärjestust, kui paremusjärjestus on moodustatud enne toetuse summa vähendamist.

Eelnõu § 15 lõike 7 kohaselt teeb PRIA taotluse rahuldamise otsuse, taotluse osalise rahuldamise otsuse või taotluse rahuldamata jätmise otsuse 65 tööpäeva jooksul arvates taotluse esitamise tähtpäevast, kuid hiljemalt 31. detsembril 2022 ja mitte enne, kui Euroopa Komisjon on teinud riigiabi teatise kohta lubava otsuse.

Eelnõu § 15 lõikes 8 sätestatakse, et PRIA teeb taotluse rahuldamata jätmise otsuse, kui Euroopa Komisjon riigiabi luba ei anna ning toetust ei ole võimalik anda vähese tähtsusega abina.

Eelnõu §-s 16 sätestatakse toetuse saaja kohustused.

Eelnõus nimetatud kriteeriumid on jagatud toetuskõlblikkuse kriteeriumiteks, kohustusteks ja muudeks kohustusteks.

Eelnõu § 16 lõike 1 kohaselt peab toetuse saaja täitma toetuskõlblikkuse tingimusi. Toetuse saaja täidab toetuskõlblikkuse tingimusi, kui ta vastab § 4 lõike 1 punktis 4 sätestatud nõuetele vähemalt kolm aastat arvates PRIA poolt viimase toetusosa väljamaksmisest, kui taotleja on mikro- või väikeettevõtja, ning vähemalt viis aastat arvates PRIA poolt viimase toetusosa väljamaksmisest, kui taotleja on keskmise suurusega ettevõtja või suurettevõtja (edaspidi koos *sihipärase kasutamise periood*). Tegemist on sellise tingimusega, mis on läbivaks nõudeks ehk millele peavad vastama nii taotleja kui ka toetuse saaja. Kui taotleja või toetuse saaja ei vasta toetuskõlblikkuse tingimusele, on PRIA kohustatud EL-i õiguse kohaselt toetuse 100-protsendiliselt tagasi nõudma. Toetuskõlblikkuse tingimuseks on, et nii taotleja kui ka toetuse saaja suhtes ei ole algatatud likvideerimismenetlust ega nimetatud pankrotiseaduse kohaselt ajutist pankrotihaldurit või välja kuulutatud pankrotti.

Eelnõu § 16 lõike 2 kohaselt on toetuse saaja kohustusteks viia kavandatav tegevus ellu ja võtta toetuse abil ostetud või ehitatud investeeringuobjekti sihtotstarbeliselt kasutusse kahe aasta jooksul arvates PRIA poolt taotluse rahuldamise otsuse tegemisest, kuid hiljemalt 2025. aasta 30. juunil. See tähendab, et näiteks seadme puhul peab see olema selleks ajaks ostetud ja vajaduse korral ka paigaldatud ning ehitustegevuse korral peab ehitis olema kasutusvalmis ja selle kohta peab olema kasutusluba või kasutusteatis.

Samuti on toetuse saaja kohustus tagada tegevuse kestus Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1303/2013 artiklis 71 sätestatud tingimustel, sealhulgas säilitada investeeringuobjekti ja kasutada seda sihtotstarbeliselt kuni sihipärase kasutamise perioodi lõpuni sõltuvalt taotleja suurusest vähemalt vastavalt kolm või viis aastat arvates PRIA poolt viimase toetusosa väljamaksmisest.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1303/2013 artikli 71 lõige 1 sätestab, et sihtotstarbelise kasutuse aeg algab toetuse saajale tehtud lõppmaksest. Toetuse saaja peab investeeringuobjekti sihipäraselt kasutusse võtma kahe aasta jooksul arvates taotluse rahuldamise otsuse tegemisest. See tähendab, et kui tegemist on seadmega, siis peab olema selleks ajaks investeeringuobjekt ostetud ning kui seade vajab ka paigaldust, siis paigaldatud, ehitustegevuse korral peab ehitis olema kasutusvalmis ja selle kohta peab olema kasutusluba või kasutusteatis. See tähendab, et investeeringuobjekt peab olema valmis ja ka sihipäraselt kasutuses.

Arvestades, et praegune EL-i ühise põllumajanduspoliitika programmiperiood lõppeb 2025. aasta 31. detsembril, on sätestatud kohustus, et tegevused tuleb ellu viia hiljemalt 2025. aasta 30. juunil. Arengukava programmiperioodiks on aastad 2014–2020, kuid 2020. aasta 23. detsembril võeti vastu Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2020/2220¹³ (edaspidi *üleminekumäärus*), mille artikli 1 lõike 1 kohaselt pikendati EAFRD-st

¹³ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2020/2220, millega kehtestatakse teatavad üleminekusätted Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondi (EAFRD) ja Euroopa Põllumajanduse Tagatisfondi (EAGF) toetuse kohta 2021. ja 2022. aastal ning muudetakse määrusi (EL) nr 1305/2013, (EL) nr 1306/2013 ning (EL) nr 1307/2013 seoses 2021. ja 2022. aastal eraldatavate vahendite ja nende määruste kohaldamisega ning määrust

toetatavate programmide puhul Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1303/2013¹⁴ artikli 26 lõikes 1 sätestatud 2014. aasta 1. jaanuarist kuni 2020. aasta 31. detsembrini kehtvat ajavahemikku kuni 2022. aasta 31. detsembrini – aastatel 2021–2022 on ülemineku periood uude programmiperioodi. Samuti pikenes üleminekumääruse artikli 2 lõike 2 kohaselt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1303/2013 artikli 65 lõigetes 2 ja 4 sätestatud kulutuste rahastamiskõlblikkuse periood kahe aasta võrra ehk kuni 2025. aasta 31. detsembrini. See tähendab, et eelnimetatud määruse artikli 65 lõike 2 kohaselt on kulud Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondidest toetuse saamiseks kõlblikud juhul, kui need on tekkinud toetuse saajal ja need on tasutud hiljemalt 2025. aasta 31. detsembril ehk abikõlblikud on vaid programmiperioodil tehtud kulud. Tagamaks, et PRIA jõuaks programmiperioodi lõppu jäävaid väljamakseid teha enne 2025. aasta 31. detsembrit, ja võimaldamaks PRIA-le jätta ka kuludokumentide menetlemiseks mõistlik aeg, tuuakse maksete abikõlblikkuse ja investeeringu tegemist tõendavate dokumentide esitamise lõpptähtaeg varasemaks ehk 2025. aasta 30. juuniks.

Toetuse saaja on kohustatud saadud toetusraha mittesihipärase kasutamise korral PRIA nõudmisel tagasi maksuma. ELÜPS-i § 111 lõikes 1 on sätestatud, et kui pärast toetuse väljamaksmist selgub, et toetusraha on eeskirja eiramise või hooletuse tõttu makstud alusetult, sealhulgas kui seda ei ole kasutatud sihipäraselt, nõutakse toetusraha toetuse saajalt, sealhulgas valikumenetluse korras valitud toetuse saajalt, osaliselt või täielikult tagasi Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrustes (EL) nr 1303/2013 ja (EL) nr 1306/2013 ning teistes EL-i asjakohastes määrustes sätestatud alustel ja tähtaegadel.

Eelnõu §-s 17 kehtestatakse toetuse saajale muud kohustused. Nimetatud paragrahv sätestab toetuse saajale kohalduvad kohustused, mis kvalifitseeruvad muudeks kohustusteks komisjoni delegeeritud määruse (EL) nr 640/2014¹⁵ artikli 35 lõike 2 punkti b tähenduses. Toetuse saaja muude kohustuste rikkumise korral on võimalik lisaks toetuse maksmata jätmisele või selle maksmise täielikule tühistamisele ka osalise tühistamise võimalus. Rikkumise korral määrab sanktsiooni suuruse PRIA.

Lõikes 1 on sätestatud kohustused, mida toetuse saaja peab täitma sihipärase kasutamise perioodi lõpuni. Näiteks peab toetuse saaja võimaldama teostada toetuse sihipärase ja tähtaegse kasutamise üle järelevalvet ja teha muid toetuse saamisega seotud kontrollid ning osutama selleks igakülgselt abi. Samuti peab toetuse saaja teavitama taotluses esitatud või toetatava tegevusega seotud andmete muutumisest või tegevuse elluviimist takistavast asjaolust ega või saada sama kulu kohta toetust riigieelarvelistest või muudest EL-i või välisvahenditest või muud tagastamatut riigiabi. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1306/2013 artikli 59 lõike 7 kohaselt lükatakse toetuse- või maksetaotlus tagasi, kui toetuse saaja või tema esindaja takistab kohapealse kontrolli tegemist, välja arvatud vääramatu jõu või erandlike

(EL) nr 1308/2013 seoses 2021. ja 2022. aastal eraldatavate vahendite ja sellise toetuse jaotamisega (ELT L 437, 28.12.2020, lk 1–29).

¹⁴ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 1303/2013, millega kehtestatakse ühissätted Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfondi, Ühtekuuluvusfondi, Euroopa Maaelu Arengu Euroopa Põllumajandusfondi ning Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi kohta, nähakse ette üldsätted Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfondi, Ühtekuuluvusfondi ja Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi kohta ning tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ) nr 1083/2006 (ELT L 347, 20.12.2013, lk 320–469).

¹⁵ Komisjoni delegeeritud määrus (EL) nr 640/2014, millega täiendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) nr 1306/2013 ühtse haldus- ja kontrollisüsteemi osas, otsetoetuste, maaelu arengu toetuse ja nõuetele vastavuse süsteemiga seoses kohaldatavatest maksetest keeldumise ja nende tühistamise tingimuste osas ning kõnealuste toetuste ja süsteemiga seotud halduskaristuste osas (ELT L 181, 20.06.2014, lk 48–73).

asjaolude korral. Lisaks peab toetuse saaja eristama selgelt oma raamatupidamises toetuse kasutamise seotud kulud ning neid kajastavad kulu- ja maksedokumentid muudest kulu- ja maksedokumentidest.

Lõikes 2 on sätestatud kohustused, millele toetuse saaja peab vastama kuni PRIA poolt viimase toetusosa maksmiseni. Näiteks ei tohi taotlejal olla riikliku maksu võlga või tema riikliku maksu võla tasumine on ajatatud ning maksuvõla tasumise ajatamise korral on maksuvõlg, mille tasumise tähtaeg on möödunud, tasutud ettenähtud summas ning taotleja kohta ei tohi olla karistusregistrisse kantud karistusandmeid loomakaitseseaduse, väetiseseaduse, jäätmeseaduse, toiduseaduse, söödaseaduse ega karistusseadustikus sätestatud konkreetse süüteo toimepanemise eest, mis on sätestatud eelnõu § 4 lõike 1 punktis 2. Nõude eesmärk on tagada, et toetuse saaja ehk isik, kellele tehakse väljamakse, on jätkusuutlik ettevõtja. ELÜPS-i § 79 lõike 4 kohaselt jäetakse taotlus muu hulgas rahuldamata, kui taotleja ei vasta toetuse saamiseks esitatud nõuetele. Seega on PRIA-l õigus kontrollida kogu taotluse menetlemise ajal ja enne toetuse väljamaksmist taotleja ja toetuse saaja riikliku maksu võla olemasolu ning maksuvõla olemasolu korral selle ajatust ja maksete tähtaegset tasumist. Kehtestatud nõue täidab EL-i finantshuvide kaitse eesmärki. Kui isik ei ole kohustusi riigi või EL-i ees täitnud, ei saa teda pidada usaldusväärseks. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1303/2013 artikli 125 lõike 3 punktis d nimetatud suutlikkus hõlmab haldus-, finants- ja toimumissuutlikust, näiteks peab toetuse saaja olema maksevõimeline, kuna see on üheks näitajaks taotleja majandusliku seisuhindamisel. Kui toetuse saajal on maksuvõlad, ei ole õigustatud ka talle täiendavate avalike vahendite eraldamine. Samuti on maksevõimelisus üheks usaldusväärse näitajaks. Arvestades, et toetusega jagatakse riigieelarvelisi ja EL-i vahendeid, mida on piiratud ulatuses, on oluline ka, et nimetatud vahendeid saaksid kasutada üksnes õiguskäulekad ettevõtjad, kellel ei ole karistusregistrisse kantud karistusandmeid süüteo toimepanemise eest, mis on sätestatud eelnõu § 4 lõike 1 punktis 2, ehk need ettevõtjad, kes on suutnud oma tegevust õiguspäraselt korraldada.

Lõige 3 reguleerib dokumentide esitamist.

Kuludokumentid esitatakse PRIA-le kalendriaastas kuni kaheksas osas ühe taotluse kohta kahe aasta jooksul arvates PRIA poolt taotluse rahuldamise otsuse tegemisest, kuid hiljemalt 30. juunil 2025.

Juhul kui investeringuobjektiks on ehitis, siis peab toetuse saajal hiljemalt viimase maksetaotluse esitamise ajaks olema ehitisregistris ehitise kohta kasutusluba või kasutusteatis, juhul kui see on nõutav ehitusseadustiku kohaselt. Ehitusseadustiku kohaselt võib ka seadme paigaldamine olla ehitustegevus (näiteks päikesepaneelide paigaldamine) ning ka sel juhul peab toetuse saajal olema hiljemalt viimase maksetaotluse esitamise ajaks ehitisregistris seadme kohta kasutusluba või esitatud kasutusteatis, kui see on nõutav ehitusseadustiku kohaselt. Kasutusloa või kasutusteatisega tõendatakse, et investeringuobjekt (nt valminud ehitis või paigaldatud seade) vastab ettenähtud nõuetele ning seda võib kasutada nõuete ja kasutusotstarbe kohaselt. Seega võimaldab kasutusluba või kasutusteatis tagada, et investeringuobjekt saab hakata sihtotstarbeliselt kasutama. Investeringuobjekt peab olema sihtotstarbeliselt kasutuses mikro- ja väikeettevõtjatel kolm aastat ning keskmise suurusega ettevõtjatel või suurettevõtjatel viis aastat arvates PRIA poolt viimase toetusosa väljamaksmisest ehk sihipärase kasutamise perioodi lõpuni.

Eelnõu §-s 18 on sätestatud investeringu tegemist tõendavate dokumentide esitamine.

Toetuse maksmiseks esitab toetuse saaja elektrooniliselt PRIA e-teenuse keskkonna kaudu PRIA-le maksetaotluse koos asjakohaste dokumentidega. Toetuse maksmise aluseks on toetuse saaja esitatud maksetaotlus, arve ning kauba saamist, rahalise kohustuse tasumist, ostutatud teenuse või töö tegemist või kauba üleandmist ja vastuvõtmist tõendavad dokumendid ning lisaks iga ehitise kohta eelnõu § 8 lõikes 5 nimetatud andmeid sisaldav ehitustegevuse kuluaruanne, kui investeeringuobjektiks on ehitis.

Kuna käesolev programmiperiood hakkab lõppema, siis peab toetuse saaja toetatava tegevuse elluviimisel arvestama lisaks sellega, et investeeringu tegemist tõendavaid dokumente saab esitada kahe aasta jooksul arvates PRIA poolt taotluse rahuldamise otsuse tegemisest, kuid hiljemalt 2025. aasta 30. juunini.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1305/2013 artikli 60 lõike 4 kohaselt tõendatakse toetuse saajate tehtud makseid arvete ja maksmist tõendavate dokumentidega. Kui seda ei ole võimalik teha, tõendatakse maksete tegemist samaväärse juriidilise jõuga dokumentidega.

Eelnõu §-s 19 sätestatakse toetuse maksmise ja toetuse maksmisest keeldumise alused.

Toetuse maksmise otsuse teeb PRIA sellise aja jooksul, et toetusraha oleks võimalik kanda toetuse saaja arvelduskontole kolme kuu jooksul arvates nõuetekohaste dokumentide saamise päevast. ELÜPS-i § 81 lõikes 3 sätestatud juhtudel tehakse toetuse maksmisest keeldumise otsus 25 tööpäeva jooksul arvates toetuse maksmisest keeldumise aluseks olevast asjaolust teadasaamisest. ELÜPS-i § 81 lõige 3 sätestab, et PRIA teeb toetuse maksmisest keeldumise otsuse, kui pärast taotluse rahuldamist, kuid enne toetuse maksmist tehakse kindlaks taotluse rahuldamata jätmise alused või kui toetuse saaja ei ole täitnud toetuse saaja kohustusi.

ELÜPS-i § 80 lõike 2 kohaselt tunnistatakse taotluse rahuldamise otsus kehtetuks, kui esineb vähemalt üks järgmine asjaolu:

- 1) ilmneb asjaolu, mille puhul taotlust ei oleks rahuldatud;
- 2) toetuse saaja ei ole tegevust ettenähtud tähtaja jooksul ellu viinud;
- 3) tegevust ei ole võimalik tegevuse elluviimise tähtaja jooksul ellu viia;
- 4) toetuse saaja ei täida Euroopa Liidu õigusaktides või ELÜPS-is või selle alusel kehtestatud õigusaktides sätestatud kohustusi.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1306/2013 artiklite 63 ja 64 kohaselt võib toetuse saaja nõuetele mittevastavuse või kohustuste täitmata jätmise korral määrata sektoripõhiste õigusaktidega halduskaristusi, milleks võib olla muu hulgas näiteks toetussumma vähendamine. On võimalik kohaldada ka toetuse maksmise peatamist, kui võib eeldada, et toetuse saaja kõrvaldab nõuete mittevastavuse mõistliku aja jooksul. Nimetatud määruse artikli 64 lõike 2 kohaselt ei kohaldata halduskaristust muu hulgas siis, kui põllumajandusalaste sektoripõhiste õigusaktide kohaldamisest tulenevate rahastamiskõlblikkuse kriteeriumite, kulukohustuste või muude kohustustega seotud mittevastavuse põhjuseks on vääramatud jõud. Toetuse maksmise peatamine on täpsemalt sätestatud komisjoni delegeeritud määruse (EL) nr 640/2014 artiklis 36.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1303/2013 artikli 71 lõike 1 kohaselt peab tegevuse puhul, mis hõlmab investeerimist taristusse või tootlikku investeeringut, maksuma

Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondidelt saadud toetuse tagasi, kui viie aasta jooksul arvates toetuse saajale lõppmakse tegemisest või vajaduse korral riigiabi eeskirjades kehtestatud aja jooksul leiab aset mõni alljärgnev sündmus: a) tootmistegevuse lõpetamine või üleviimine programmi piirkonnast välja; b) selline muutus taristu üksuse omandisuhetes, mis annab ettevõttele või avalik-õiguslikule isikule põhjendamatu eelise või; c) oluline muutus toetatud tegevuse abil tehtud investeeringu iseloomus, eesmärkides või rakendustingimustes, mille tulemusena kahjustatakse investeeringu algseid eesmärke.

Eelnõu §-s 20 on sätestatud toetuse väljamaksmine enne kulutuste tegemist.

Toetuse võib ELÜPS-i § 82 lõike 1 punkti 2 kohaselt riigieelarvelistest vahenditest maksta välja pärast taotluse rahuldamise otsuse tegemist enne töö, teenuse või vara soetamise eest tasumist tagatist nõudmata, kui töö või teenus on lõpetatud või vara (näiteks kaup) on üle antud ning toetuse saaja on selle vastu võtnud ja selle eest tasunud vähemalt omafinantseeringuga võrdse summa ning kui toetuse saaja on piisavalt usaldusväärne.

ELÜPS-i § 82 lõike 7 kohaselt loetakse toetuse saaja piisavalt usaldusväärseks, kui:

- 1) tal ei ole riikliku maksu võlga või tema riikliku maksu võla tasumine on ajatatud ning maksuvõla tasumise ajatamise korral on maksud, mille tasumise tähtaeg on möödunud, tasutud;
- 2) tema suhtes ei ole algatatud likvideerimis- ega pankrotimenetlust;
- 3) ta on varem riigieelarvelistest või muudest Euroopa Liidu või välisvahenditest saadud ja tagasimaksmisele kuulunud summa tagasi maksnud või toetuse tagasimaksmise ajatamise korral on tagasimaksed tasunud ettenähtud summas;
- 4) ta on varem ELÜPS-i § 79 (toetuse taotluse rahuldamine ja rahuldamata jätmine) või ELÜPS-i § 82 lõike 1 kohaselt saadud toetust kasutanud sihipäraselt ja tähtpäevaks.

Omafinantseeringuga võrdne summa on rahasumma, mille toetuse saaja tasub isikule, kes osutab esitatud investeeringuobjekti hinnapakumuse alusel toetatava tegevuse elluviimiseks toetuse saajale teenust, tegi tööd või müüs kaupa. Omafinantseeringuga võrdse rahasumma hulka loetakse selle isiku, kellelt toetuse saaja tellis teenust või tööd või ostis kaupa, väljastatud arve-saatelehel või arvel kajastatud kõik abikõlblikud kulud, millest on maha arvestatud toetuse maksmise otsuse alusel toetuse saajale makstav summa (ehk enne toetuse maksmise otsuse tegemist peab toetuse saajal olema arve-saatelehel või arvel kajastatud abikõlblikest kuludest tasutud ainult see osa, mis jääb alles, kui arve-saatelehel või arvel kajastatud abikõlblike kulude kogusummast on arvestatud maha toetusmäära alusel kuludokumentide kajastatud abikõlblike kulude põhjal arvutatud toetuse summa), ning kõik mitteabikõlblikud kulud, mis on nimetatud arve-saatelehel või arvel kajastatud. Näiteks kuulub arve-saatelehel või arvel kajastatud mitteabikõlblike kulude (mis peavad toetuse saajal olema tasutud enne toetuse maksmise otsuse tegemist) hulka toetatava tegevuse käibemaks, kui toetuse saaja on käibemaksukohustuslane, ning ka muud mitteabikõlblikud kulud, mis on mingil põhjusel kuludokumentides kajastatud.

Toetatava tegevuse elluviimise rahastamine võib toimuda selliselt, et igal arve-saatelehel või arvel märgitud rahalisest kohustusest on tasutud omafinantseeringuga võrdne rahasumma, või selliselt, et maksetaotluses kõikidel arve-saatelehtedel või arvetel märgitud rahaliste kohustuste summast on tasutud vähemalt omafinantseeringuga võrdne rahasumma.

Eespool kirjeldatud viisil toetatava tegevuse elluviimise rahastamist sooviv toetuse saaja esitab PRIA-le maksetaotluse koos omafinantseeringuga võrdse rahasumma tasumist tõendavate dokumentidega. PRIA teeb toetuse maksmise otsuse pärast kulude abikõlblikkuse kontrollimist,

arvestades seejuures toetuse saaja usaldusväärst, ning kannab toetuse maksmise otsuste alusel määratud raha toetuse saaja arvelduskontole.

Toetuse saaja võib toetuse maksmise otsuse alusel saadud raha kasutada üksnes selle isiku väljastatud arve-saatelehel või arvel märgitud toetatava tegevuse abikõlblike kulude eest tasumiseks, kellelt toetuse saaja tellis teenust või tööd või ostis kaupa. Toetuse saaja tasub pärast toetuse maksmise otsuse alusel saadud raha laekumist viivitamata kuludokumentide alusel tasumata jäänud kogusumma sellele isikule, kellelt ta tellis teenuse või töö või ostis kaupa. Tasumise tõendamiseks esitab toetuse saaja PRIA-le seitsme tööpäeva jooksul arvates toetuse maksmise otsuse alusel saadud raha laekumisest vastava teabe koos maksmist tõendavate dokumentidega (arve-saatelehel või arvel märgitud rahalise kohustuse tasumist tõendav maksekorraldus või väljatrükk või arvelduskonto väljavõte). Toetuse maksmise korral arvestatakse otsuse kohaselt väljamakstavast toetusrahast tasaarvelduse korras maha toetuse maksmise otsuse alusel toetuse saajale makstud raha. Toetuse maksmisest keeldumise korral maksab toetuse saaja maksmise otsuse alusel saadud raha asjaomases ulatuses tagasi. Kui kuludokumentide alusel tasumata jäänud kogusumma tasumise ja PRIA-le nõutavate dokumentide esitamise tähtaegadest ei ole kinni peetud, siis on PRIA-l õigus edaspidi keelduda toetuse saaja toetatava tegevuse elluviimise rahastamisest enne töö, teenuse või kauba eest tasumist või nõuda toetuse maksmise otsuse alusel makstud raha tagasi. Samuti on PRIA-l õigus keelduda toetatava tegevuse elluviimise rahastamisest enne töö, teenuse või kauba eest tasumist, kui esitatud kuludokumendid ei vasta nõuetele või ei ole piisavalt selged ja läbipaistvad.

ELÜPS-i § 82 lõikes 6 on sätestatud, et kui toetuse saaja tegevuses ilmnevad asjaolud, mis seavad kahtluse alla tema võime kasutada saadud toetust sihipäraselt ja tähtpäevaks, võib toetuse andja otsustada rahastamise väiksemas ulatuses, määrata abikõlblike kulude tegemiseks sama paragrahvi lõikes 4 sätestatud tähtajast lühema tähtaja või nõuda piisava tagatise esitamist. ELÜPS-i § 111 lõikes 1 on sätestatud, et kui pärast toetuse väljamaksmist selgub, et toetusraha on eeskirja eiramise või hooletuse tõttu makstud alusetult, sealhulgas kui seda ei ole kasutatud sihipäraselt, nõutakse toetusraha toetuse saajalt, sealhulgas valikumenetluse korras valitud toetuse saajalt, osaliselt või täielikult tagasi Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrustes (EL) nr 1303/2013 ja (EL) nr 1306/2013 ning teistes EL-i asjakohastes määrustes sätestatud alustel ja tähtaegadel.

ELÜPS-i § 82 lõike 4 kohaselt võib saadud toetust kasutada üksnes asjakohase tegevuse abikõlblike kulude eest tasumiseks. Nimetatud kulude eest peab olema tasutud toetuse andmise tingimustes sätestatud tähtaja jooksul, kuid hiljemalt 2025. aasta 1. juuliks.

Eelnõu §-s 21 sätestatakse, et määruse alusel esitatud dokumente taotlejale ei tagastata ning nimetatud dokumente säilitab PRIA kuni 2032. aasta 31. detsembrini.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1306/2013 artikli 37 kohaselt teeb komisjon lõppmakse vastavalt vahendite olemasolule pärast maaelu arengu programmi rakendamist käsitleva viimase iga-aastase eduaruande kättesaamist, võttes aluseks kehtiva rahastamiskava, asjaomase maaelu arengu programmi viimase rakendusaasta raamatupidamisaruanded ning asjakohase kontrollimise ja heakskiitmise otsuse. Nimetatud raamatupidamisaruanded esitatakse komisjonile kuue kuu jooksul pärast Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1303/2013 artikli 65 lõikes 2 osutatud kulude rahastamiskõlblikkuse viimast kuupäeva ja vajaduse korral koostoimes üleminekumääruse artikli 2 lõikega 2, ning need hõlmavad makseasutuse kantud kulusid kuni kulude rahastamiskõlblikkuse viimase kuupäevani.

Üleminekumääruse artikli 2 lõike 2 kohaselt on Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1303/2013 artikli 65 lõigetes 2 ja 4 sätestatud kulutuste rahastamiskõlblikkuse periood kuni 2025. aasta 31. detsembrini. Liikmesriikide kogemus näitab, et Euroopa Komisjoni viimane makse tavaliselt hilineb, ja seepärast sätestatakse dokumentide säilitamise lõpptähtpäevana 2032. aasta 31. detsembri, mis peaks sisaldama ka väikese varu. Dokumentide säilitamise kohustus kohaldub toetuse andmisega seotud isikule.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu väljatöötamisel võeti aluseks Euroopa Komisjoni 24. märtsi 2022. aasta teatis „Riigiabi meetmete ajutine kriisiraamistik majanduse toetamiseks pärast Venemaa kallaletungi Ukrainale“ (ELT C 131 I, 24.03.2022, lk 1–17), Euroopa Komisjoni 20. juuli 2022. aasta teatis „Riigiabi meetmete ajutine kriisiraamistik majanduse toetamiseks pärast Venemaa kallaletungi Ukrainale – muutmine“ (ELT C 280, 21.07.2022, lk 1–13), komisjoni määrus (EL) nr 1407/2013, milles käsitletakse Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklite 107 ja 108 kohaldamist vähese tähtsusega abi suhtes (ELT L 352, 24.12.2013, lk 1–8), Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 1305/2013 Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (EAFRD) antavate maaelu arengu toetuste kohta ja millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ) nr 1698/2005 (ELT L 347, 20.12.2013, lk 487–548), Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 1303/2013, millega kehtestatakse ühissätted Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfondi, Ühtekuuluvusfondi, Euroopa Maaelu Arengu Euroopa Põllumajandusfondi ning Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi kohta, nähakse ette üldsätted Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfondi, Ühtekuuluvusfondi ja Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi kohta ning tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ) nr 1083/2006 (ELT L 347, 20.12.2013, lk 320–469), Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 1306/2013 ühise põllumajanduspoliitika rahastamise, haldamise ja seire kohta ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrused (EMÜ) nr 352/78, (EÜ) nr 165/94, (EÜ) nr 2799/98, (EÜ) nr 814/2000, (EÜ) nr 1290/2005 ja (EÜ) nr 485/2008 (ELT L 347, 20.12.2013, lk 549–607), ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2020/2220, millega kehtestatakse teatavad üleminekusätted Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondi (EAFRD) ja Euroopa Põllumajanduse Tagatisfondi (EAGF) toetuse kohta 2021. ja 2022. aastal ning muudetakse määrusi (EL) nr 1305/2013, (EL) nr 1306/2013 ning (EL) nr 1307/2013 seoses 2021. ja 2022. aastal eraldatavate vahendite ja nende määruste kohaldamisega ning määrust (EL) nr 1308/2013 seoses 2021. ja 2022. aastal eraldatavate vahendite ja sellise toetuse jaotamisega (ELT L 437, 28.12.2020, lk 1–29).

Eelnõus nimetatud EL-i õigusaktid on kättesaadavad Euroopa Liidu Teataja veebilehel <https://eur-lex.europa.eu>.

4. Määruse mõjud

Toetuse eesmärk on tagada toiduainetööstuse energiapuudulikkuse senisest suuremal määral, mistõttu toetatakse energia varustuskindluse tagamiseks vajaliku seadme ostmist ja ehitise ehitamist.

Määrusel on positiivne mõju, sest see aitab kaasa toidu tarneahela varustuskindluse tagamisele ja toiduainetööstuse toimepidevusele. Täpsemalt aitavad toetuse abil tehtavad investeeringud vähendada sõltuvust fossiilkütustest ja muudest väljastpoolt hangitud sisenditest, et säilitada toiduainetööstuse varustuskindlus, sealhulgas energiapuudulikkuse.

Samuti aitab määrus kaasa EL-i ühise põllumajanduspoliitika järgmise perioodi 2023–2027 eesmärkide, sealhulgas keskkonna- ja kliimapolitiitika eesmärkide saavutamisele eelkõige seekaudu, et hindamiskriteeriumite kaudu eelistatakse investeeringuid, mis panustavad taastuvenergia kasutusele võtule ning energia ressursitõhususe suurendamisele.

Lisaks aitab toetus kaasa tootmisprotsessis riskide maandamisele, nagu näiteks pikemaajaliste elektrikatkestuste ajal elektriga varustatuse tagamine, sest toetatakse ajutise vooluallikana kasutamiseks mõeldud generaatori ostmist ning ka hindamiskriteeriumite kaudu eelistatakse riskide juhtimisega seotud investeeringuid, sealhulgas investeeringut, mis tehakse ajutise vooluallikana kasutamiseks vajaliku generaatori ostmiseks.

5. Määruse rakendamisega seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Määruse rakendamisega ei kaasne lisakulu ega -tulu.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub üldises korras.

7. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu esitati eelnõude infosüsteemi EIS kaudu kooskõlastamiseks Rahandusministeeriumile ning Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumile, kes kooskõlastasid eelnõu märkusteta.

Eelnõu on koostatud koostöös PRIA-ga. Eelnõu esitati arvamuse andmiseks PRIA-le, kes ei esitanud eelnõu kohta lisaettepanekuid. Eelnõu kohta esitasid märkused Eesti Toiduainetööstuse Liit ja Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoda. Märkustega arvestamine või mittearvestamine on välja toodud seletuskirjale lisatud tabelis.

(allkirjastatud digitaalselt)

Marko Gorban

Põllumajandus- ja maaelupoliitika asekanstler kantseri ülesannetes